



Vipavski glas

letnik XXV oktober 2009/št. 90

Prihod jeseni

Po jeseni, po jeseni
je v naravi zadišalo.
Joj, gorje mi, hudo je meni!
je zelenje šepetalo.

Jesèn rumena, kruta jèsen,
nad gorami se že bliža.
Njen obraz je trd in resen.
V strahu sonce se že niža.

Mene zebe, mene zebe!
list za listom si šepeče.
Stiska se, sam vase grebe,
rumeni in ves trepeče.

Vsa narava lepa, zdrava,
kar čez noč je obolela.
Cvetje, drevje, poljska trava;
vsa narava je zvenela.

Tonca Breščak



Spoštovani bralci!

Naš Vipavski glas je dočakal 90. številko, kar ga tudi uvršča med 'starosvetnike'. Zadovoljni smo, da se lahko skupaj z vsemi sodeležujočimi pisci in bralci veselimo tega dogodka. Želimo si, da bi nas Vipavski glas še dolgo spremljal in nam prinašal novice in dobro branje v naše domove.

Vaša urednica

Naslovnica:

Novi športni objekti pod Gradiško Turo

Foto: Oton Naglost

NEKOČ SMO VIPAVCI ROMALI K NAŠI LJUBI GOSPE V LOGU, DANES PA K MARIJI TOLAŽNICI ŽALOSTNIH

Pred nekaj leti, ko smo v Stari Loki pripravljali izdajo starološke kronike (izšla je leta 2005), sem med iskanjem gradiva naletela tudi na publikacije Arhiva Slovenije, serija *Arhivi državnih in samoupravnih organov in oblastev*, zv. 4. Med temi publikacijami je moja pozornost vzbudilo delo *Vicedomski urad za Kranjsko: 13. stol. - 1747*, v šestih knjigah, ki obravnavajo cerkvene zadeve.

Delo je izšlo v Ljubljani v letih od 1985 - 1997. Avtorica Majda Smole je opravila izjemno obsežno delo, saj je vse dokumente, ki jih obsega Vicedomski arhiv in se nanašajo na cerkvene zadeve, predstavila z *registi*, lahko bi rekli, s povzetki vsebine. Vsaka knjiga je opremljena z osebnim in krajevnim kazalom, prva dva zvezka imata tudi stvarno kazalo.

Mojo pozornost je pritegnil 6. zvezek, saj sem v kazalu opazila, da obravnava dokumente, ki se nanašajo na Župnijo Vipava in na *beneficij Naše ljube Gospe v Logu* (v knjigi navedeno s kratico NLG). Kaj je beneficij? Splošni religijski leksikon, Ljubljana 2007, str. 118, obrazloži ta pojem dvojno: v cerkveni zgodovini pomeni cerkveni fevd, ki so ga od kralja dobivali škofje in opati; v smislu cerkvenega prava pa je to *nadarbina* ali *prebenda*, to je prihodki, vezani na kako cerkveno službo (župnija, škofija) ali čast (kanonikat, priorat, opatija).

Šesti del pod črko W v poglavjih III., XI., XIII. in XIV. obravnava Župnijo v Vipavi in beneficij NLG (Naše ljube Gospe) v Logu, V. poglavje pa samo Beneficij NLG v Logu.

V XIII. poglavju Vipavska župnija in cerkev Naše ljube gospe v Logu sta moja pozornost pritegnili dve zadevi in sicer :

- 6 (str. 511-594) *Katalog knjig v vipavski knjižnici, s. d.*
- 12-3-1 (str. 681-700) *Dopis vizitacijskega komisarja v beneficiju NLG v Logu Franca Pavla Klapšeta, Tomaj, 22. junija 1737.*

Obe poglavji sta vredni predstavitve. V prispevku bom predstavila vsebino tega spisa, kdaj drugič pa še katalog vipavske knjižnice.

Vsebina dopisa vizitacijskega komisarja Franceta Pavla Klapšeta,

ki ga je napisal v Tomaju 22. junija 1737, je naslednja (regist navajam dobesedno):

Franc Pavel Klapše poroča kranjskemu deželnemu vicedomu Francu Sigfridu grofu Thurnu-Valsallina, da je opravil vizitacijo beneficija NLG v Logu 19. junija, vse je skrbno pregledal, inventariziral, kontroliral urbar, verificiral cerkvene račune, cerkev pa dal ogledati milanskemu stavbeniku Antonu Binaschiju. V dopis je vključen inventar in urbar ter izkaz dohodkov in izdatkov obeh cerkvenih ključarjev Gašperja Codelle in Gregorja Pitamica od leta 1719 do 1736. Iz inventarja je razvidno, da je predhodnik sedanjega beneficiata Dominika Repiča Janez Friderik Schweiger začel prezidavati cerkev po načrtih stavbenika Martinuzzija; po tem načrtu je cerkev zelo velika, ovalne oblike, s številnimi oboki, kapelami in dvema zvonikoma; ker je začelo primanjkovati denarja, si je Schweiger izposodil od pokojnega Janeza Schiviza 1.000 goldinarjev; porabljenih je bilo 700 goldinarjev, 300 goldinarjev je prevzel Schweigerjev naslednik Dominik Repič, ki je nadaljeval z gradnjo; vendar bo za izgradnjo cerkve potrebnih še nekaj



Kip Marije z Jezuščkom v niši, desno ob prezbiteriju, je pri romarjih še posebej cenjen in čaščen.



Detajl baročne Marije z Jezuškom.

z okraski iz tolčenega srebra in pozlačenim podstavkom, v njem je roka sv. Ane; sveti konvivij z dvema tablicama v zlatih okvirjih.

Na levi strani je Križeva kapela z razpelom, pod njim pa je kip sv. Fračiška Ksaverija, na obeh straneh lesena pozlačena angela; na stranskih stenah sta sliki sv. Stanislava in sv. Alojzija; pod oltarjem na tleh ležeča soha sv. Frančiška Ksaverija.

Desno od velikega oltarja je kapela sv. Filipa Nerija z njegovo leseno soho. Zgoraj je kip NLG z Jezuškom, v sredini je naslikano razpelo s tremi drugimi slikami, še eno razpelo s tremi sohami iz pozlačenega lesa, dva lesena posrebrena svečnika, dve usnjeni blazini, sveti konvivij s tablicama, namesto antependija ležeči kip Janeza Nepomuka z dvema svetilkama in dvema oltarnima stopnicama.

Ob cerkvenih vratih je na desni strani kapela sv. Barbare, na levi pa sv. Katarine.

Na prižnici so kipi štirih evangelistov iz belega marmorja.

Prenosni kip NLG je iz pozlačenega lesa, oblečen v zeleno svilo, poleg sta majhna kipa sv. Avguština in sv. Monike v črni obleki.

Freska štirinajstih priprošnjikov v sili, avtorja Franza Kurza zum Thurn und Goldenstein.

Prva vrsta z leve: Sv. Blaž za boleznj grla (s svečo), sv. Erazem za trebušne težave (s črevi na vitlu), sv. Dionizij, pariški škof (Saint Denis) za nemirno vest (z glavo v rokah), sv. Marjeta za zdrav porod (z zmajem pri nogah), sv. Barbara za nenadno smrt (s kelihom), sv. Katarina Aleksandrijska, zavetnica mladenk (meč - kolo manjka); slednje upodabljajo pogosto skupaj kot tri device mučenice.

Druga vrsta z leve: Sv. Krištof, zavetnik popotnikov (tudi šoferjev), proti kugi, lakoti, toči, (na rami nosi Jezuščka, v roki drevo), sv. Vid, zavetnik mladeničev in priprošnjik ob božjasti in steklini (s kotličkom), sv. Egidij proti strahu in sramežljivosti (z ranjeno košuto), sv. Panteleon, zavetnik zdravnikov (predvidoma, manjkajo atributi), sv. Cirjak, diakon, zoper kugo in umor (v novejšem času ga nadomeščata sv. Rok in sv. Boštjan), sv. Evstahij, zavetnik lovcev in ljudi v stiski (križ med jelenovimi rogovi) in sv. Ahac ob smrtnih težavah (z velikim križem).



V sredini je izpostavljen sv. Jurij, zavetnik za živino in proti verskemu dvomu. Svetnika in mučenca običajno upodabljajo kot simbol zmage krščanstva nad poganstvom (V Bitki pri Frigidu (Zemona) je krščanski cesar Teodozij Veliki premagal poganškega uzurpatorja Eugenija!)

Spis sem prebrala z velikim zanimanjem, saj dokaj podrobno opisuje notranjost cerkve v Logu in to v obdobju prve polovice osemnajstega stoletja. Iz opisa je razvidno, da je bila notranjost cerkvene ladje drugačna kot je danes.

Danes cerkev imenujemo *Cerkev Marije Tolažnice žalostnih* in je podružnična cerkev Župnije Vipava, obenem pa že staro romarsko središče vipavske in širše primorske pokrajine. K Mariji Tolažnici so se zatekali Vipavci že v času turških vpadov, kar zasledimo tudi v literaturi, na primer v Bevkovi povesti *Stražnji ognji*. V Leksikonu cerkva na Slovenskem. Škofija Koper. Dekanija Vipavska 2. je omenjeno, da je bila ta romarska cerkev verjetno ustanova vipavskih plemičev. Prvič se omenja v listini, izdani 30. maja 1320, pozneje 15. oktobra 1344 pa kot sedež kaplanije v župniji Vipava. V 2. pol. 18. stol. ni imela več lastnega kaplana. Po podatkih, zabeleženih v Enciklopediji Slovenija, Zv. 6., Lj. 1992, str. 309, je bila prva cerkev na tem kraju dokumentirana že leta 1430, od nje sta se ohranila le dva gotska sklepnika. Po legendi naj bi tu stalo svetišče že v antični dobi. Tod mimo namreč pelje pomembna prometna žila iz notranjosti današnje Slovenije v Italijo in na zahod. Zgodnjebaročni videz je cerkev dobila v letih 1619 - 1622. (Obe letnici sta vklesani



Slika Marije z Detetom slikarja Mihaela Stroja iz leta 1861 v glavnem oltarju.

na zunanji steni desnega zvonika). Tedaj je bil Log z veliko romarsko cerkvijo pomemben romarski kraj. Zgodnjebaročna triladijska dvorana z emporami (galerijama) nad stranskima ladjama je bila eden zgodnjih in največji primerek tovrstne arhitekture na Slovenskem. Ob prezbiteriju so sezidali dva 36 m visoka zvonika. V letih 1826 - 1831 so stranski ladji prezidali v kapele.

Umetnostni zgodovinar Viktor Steska pravi v Zborniku umetnostne zgodovine iz leta 1925, str. 79, 80, da je leta 1822 Geraldon iz Benetk postavil v Logu nov veliki oltar iz belega marmorja.

(Letnica 1822 je povzeta iz napisa s kronogramom na velikem oltarju. ES, zv. 6. str. 309, navaja postavitev velikega oltarja že v letih 1801-02.) Spreminjali so jo tudi v poznejših letih. Tako je v letih 1867 - 1874 zidarski mojster Mihael Blaško po načrtu tedanjega vipavskega dekana Jurija Grabrijana ladji prizidal pevski kor in pročelje z vhodno lopo ter 60 m visok zvonik, temeljito pa je prenovil tudi starejša zvonika ob prezbiteriju. V velikem oltarju je sedaj slika Mihaela Stroja Marija z Jezusom iz leta 1861. Nadomestila je prejšnjo sliko Josipa Tominca iz ok. 1820.

Cerkev je poslikana z baročnimi iluzionističnimi freskami, ki so prvo in hkrati največje freskantsko delo F. Kurza zum Thurn und Goldenstein (poznani po Prešernovem portretu). Freske je slikal v letih 1842 - 1844. Leta 1896 je cerkev dobila nove orgle, ki jih je izdelal mojster Franc Goršič.



Spominska plošča s kronogramom (1822) na levi strani prezbiterija.

Oba opisa lahko primerjamo in ugotovimo, da se staro mora vedno umakniti novejšemu. Zanimivo bi bilo izvedeti, kam so dali stare kipe, slike, relikvarije in drugo opremo, ki so jih odstranili ali zamenjali. Danes bi jih bilo zanimivo pogledati v cerkvenem muzeju.

Sedanja cerkev ima osem kapel, na vsaki strani po štiri. Na zahodni steni vseh kapel, razen prvih dveh ob vhodu, je prislonjena oltarna menza, sestavljena iz ostankov starejših baročnih oltarjev, nad njo je na steno naslikan oltarni nastavek. Avtor teh nastavkov je tudi Goldenstein. V kapelah visita na zunanji steni po dve sliki Križevega pota, ki so nekoč krasile kapelice Križevega pota ob poti na Gradišče.

Na desni strani od vhoda si oglejmo naslednje kapele:

- v prvi kapeli visi na steni neobaročni kip Križanega,
- v drugi kapeli je nad oltarjem narisan Krst v Jordanu,
- v tretji kapeli slika predstavlja Mučeništvo sv. Jerneja,
- v četrti kapeli je sv. Jožef z Jezusom. Na oltarni menzi te kapele je ovalna baročna podoba sv. Ignacija Lojolskega. Na istem oltarju sta ohranjena latinska napisa s kromogramom, ki pokaže letnico 1773.



Detajl manuala z registri Goršičevih orgel.

Na levi strani od vhoda se vrstijo:

- v prvi kapeli se nahaja baročni kip Matere Božje,
- v drugi kapeli je naslikan vstajenski motiv Noli me tangere (Ne dotikaj se me),
- v tretji Štirinajst priprošnjikov v sili s sv. Jurijem kot osrednjo figuro,
- v četrti pa motiv sv. Ane s hčerko Marijo.

Med slednjo kapelo in prižnico je postavljen velik kip Srca Jezusovega iz 19. stol. Na desni pa v niši stoji kip Matere Božje z Jezuščkom v naročju. Pred praznikom sv. Rešnjega Telesa so vipavska dekleta šla peš v Log in prinesla Marijin kip v Vipavo, kjer so ga nosila v procesiji na sam praznik. To Marijo verniki še danes posebej častijo.

Ob prezbiteriju je na levi lepa marmorna prižnica iz 1. pol. 18. stol. Na osrednji stranici ima reliefno upodobitev štirih evangelistov, ki držijo zemeljsko oblo.

Pred desetletji smo vsako prvo nedeljo v mesecu, od pomladi do jeseni, hodili romat po poti čez Zemono v Log, kjer je bila popoldne sveta maša s procesijo okrog cerkve. Popoldanske maše na prvo nedeljo v mesecu so se še ohranile, procesije pa ne, ker se je morala nekdanja procesijska pot spremeniti v parkirni prostor. Največ romarjev se zbere v Logu ob prazniku sv. Ane in na Veliki šmaren. Prav zadnji Veliki šmaren je pokazal, da ljudje še vedno radi poromajo k Materi Božji v Log, saj so bile vse tri maše izjemno dobro obiskane, v cerkvi se je kar trlo vernikov. Še vedno te prevzame občutek veličastnosti in vznesenosti, ko stopiš v polno cerkev ljudi, ki iz srca navdušeno pojejo Marijine pesmi. Pripomnimo, da lahko cerkev v Logu sprejme štiri tisoč ljudi.

Iz ohranjenih listin v Vicedomskem arhivu lahko razberemo, da je bila nekoč, pred stoletji, romarska pot k Naši Ljubi Gospe v Logu priljubljena, znana daleč naokrog, saj so se za duhovniško



Poznogotski relief Marije z Jezuščkom ob zunanjih vratih zakristije.

službo potegovali duhovniki iz različnih krajev avstrijskega cesarstva. Prošnje za beneficij Maria Au (NLG v Logu pri Vipavi) so potovale vse do cesarskega Dunaja, saj je beneficij podeljeval sam cesar in je o tem obvestil kranjskega deželnega vicedoma. Iz arhivskih dopisov razberemo, kateri kandidati so se potegovali za beneficij v Logu. Naštela bom nekaj primerov:

Duhovnik Bernardin Andrian 28. junija 1639 prosi za podelitev beneficija "Maria Au", ki je po smrti dekana v Thulnu Adama Putscharja nezaseden. Andrian bi mogel to božjepotno cerkev, ki je inkuratni beneficij, dobro oskrbovati, ker je

Dopis notranjeavstrijskega tajnega sveta, Gradec, 19. okt. 1648:

Notranjeavstrijski tajni svet naroča kranjskemu deželnemu vicedomu Orfeju grofu Strassoldu, naj poroča o prošnji duhovnika Janeza Comparija za podelitev beneficija "Maria Au" (NLG v Logu) (Compari je bil sedem let domači učitelj pri grofu Lanthieriju). (prav tam, str. 342)

Za beneficij so zaprosili še naslednji kandidati:

Matija Maričič leta 1648

Bernard Mavrišič leta 1648

Andrej Milost, vipavski župnik, leta 1648

Leonard Siderič leta 1648

Anton Fornasari leta 1648

Jakob Gorizutti se leta 1666 odpoveduje beneficiju, ker je le-ta preveč zadolžen.

Friderik grof Lanthieri, vipavski župnik, naj bi prevzel beneficij leta 1668, pa ga tudi odkloni zaradi prezadolženosti.

Duhovnik Pasqualin in ljubljanski stolni kanonik Janez Bartolomej Gladič se leta 1668 potegujeta za beneficij.

Bartolomej Gladič leta 1685 odstopa beneficij Janezu Frančišku Lokarju.

Janez Friderik Schweiger leta 1694 prevzame beneficij v Logu.

Jožef grof Lanthieri se poteguje za beneficij v avgustu leta 1724, ker je po Schweigerjevi smrti ostal nezaseden.

Istega leta in meseca se poteguje za beneficij tudi Janez Franc Orlovič, duhovnik v Lorettu v Italiji.

V novembru 1724 prosi za beneficij Dominik Repič, kooperator pri sv. Juriju in administrator beneficija NLG v Logu. (Ta je končno ustoličen leta 1729).

V novembru prosi za beneficij duhovnik Valentin Vidonja.

Zanj se poteguje tudi Valentin Periz, kurator mestne župnije v Gorici.

V januarju 1725 prosi za beneficij duhovnik Janez Vincencij Radič de Radiis.

Februarja 1725 se poteguje za beneficij duhovnik Jurij Košenina.

Aprila 1725 prosi zanj duhovnik Jožef Anton Romani.



Letnica na zunanji steni desnega zvonika kaže na čas gradnje prejšnje cerkve.

Nisem imela namena širiti okvira predstavitve te naše lepe primorske romarske lepote, pač pa le opozoriti, kaj vse še skrivajo razne listine in dokumenti po naših arhivih. Morda bo koga zamikalo, da bo še bolj zavzeto in skrbno začel zbirati bogate zgodovinske drobce, ki kot kamenčki dopolnjujejo celovit zgodovinski mozaik naše cerkvene zgodovine. V to smer bi lahko naše šolske ustanove usmerile marsikatero diplomsko, magistrsko ali doktorsko študijo.

Ana Florjančič

Viri:

1. Smole Majda, Vicedomski urad za Kranjsko. 13. stol. - 1747, 1. - 6. del : Cerkevne zadeve, Ljubljana, Arhiv SR Slovenije, 1985 - 1997.
2. Leksikon cerkva na Slovenskem. Škofija Koper. Dekanija Vipavska 1. 2, Celje, Mohorjeva družba, 2004.
3. Enciklopedija Slovenije. 6. zv., Ljubljana, Mladinska knjiga, 1992.
4. Baucer Martin, Zgodovina Norika in Furlanije, Ljubljana, Slovensko bibliofilsko društvo, 1991.
5. Zgodovinski mozaik Primorske (zbral Albin Kjuder v letih 1956 -1960), zapiski.
6. Bevk France, Stražnji ognji, Gorica 1938.
7. Loški zvon : glasilo vipavskega pastoralnega področja, Vipava, 1982, št. 1, 2.

Iz goške zgodovine

I. Svetozar Borojević von Bojno – častni občan na Gočah

Bilo je leta 1915 in 1916

Številni dopisniki časopisov avstro-ogrške monarhije so z močnim propagandnim nabojem hiteli poročati o uspehih cesarske armade na soškem bojišču in o enotnosti vseh, ki se borijo v avstro-ogrski armadi.

Val navdušenja je zajel tudi civilne oblasti in odločile so se, da poveljniku soške armade izkažejo vso pozornost in hvaležnost. Dne 5. avgusta 1915. leta je ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar podpisal listino, s katero je imenoval Svetozarja Borojevića von Bojno za častnega meščana deželnega stalnega mesta Ljubljane, kar je nekaj dni kasneje poročal tudi Slovenski tednik.



Svetozar Borojević von Bojno

Poveljnika 5. avstro-ogrške armade generala Borojevića so pozneje za častnega meščana ali občana razglasile tudi druge slovenske in hrvaške mestne in kmečke občine. Med drugim je postal častni občan tudi nekaterih primorskih občin, tako Renč, Ajdovščine (2. decembra 1915), Šempasa, Kamenj pri Ajdovščini, Sežane in drugih.

Naši vrli Gočani tudi niso hoteli zaostajati za mestnimi in tudi kmečkimi občinami tistega časa. Hitro so sklicali slavnostno sejo občinskega odbora na Gočah, dne 5. januarja 1916 in v zapisnik zapisali:

Dnevni red; Imenovanje ekselece Svetozar Borojević de Bojna častnim občanom.

Navzoči: Rihard Ferjančič, Anton Vovk, Franc Habe, Ferdinand Vidrih, Josip Gorkič, Ivan Dolenc, Feliks Curk.

Županov namestnik Rihard Ferjančič po pozdravu konstantira sklepčnost in otvori sejo. Overovateljem zapisnika imenuje Franc Habe, Anton Vovk.

Rešitev: Voditelj seje stavi predlog imenovanja ekselece generala Svetozarja Borojevića de Bojna častnim občanom tukajšnje občine, utemeljivši ta predlog z velikimi zaslugami, ki se jih je slavni general kot zgodovinsko znameniti branitelj naše ožje domovine in širše Avstrije zaznamoval.

Polnoštevilno zbrani odbor sprejme ta predlog z velikim dolgotrajnim navdušenjem ter soglasno sklene imenovanje Njegove Ekselece generala Svetozara Borojevića de Bojna, slavnega vojskovodjo in izredno spretnega branitelja naše širše Avstrije – častnim občanom.

Sklenjeno in podpisano.

Županstvo na Gočah pri Vipavi, dne 5. januarja 1916.

Rudi Ferjančič

Ni nam znano, če so na Gočah kdaj to častno imenovanje preklicali, sicer velja vse do današnjih dni.

Viri: iz knjige Vasja Klavora Doberdob Kraško bojišče 1915-1916, Mohorjeva Celovec 200

II. Tragična zgodba treh sester Ferjančič z Goč

Bilo je leto 1944.

Svoboda na Primorskem ni prišla sama, zanjo so se mnogi borili in o njej sanjali. Ob italijanski okupaciji Primorske se ljudem še sanjalo ni, kako hudo bo in kako dolgo bo to trajalo. Za Italijani so prišli drugi sovražniki, Nemci z močno vojsko, ki so se jo ljudje bali, saj so bili že od vojne utrujeni, siromašni in prestrašeni, pa tudi hudo prizadeti zaradi številnih svojcev, ki so jim med vojno umrli. Iz teh časov krožijo med ljudmi še danes zanimive zgodbe in dogodki iz druge svetovne vojne. Žal pa je mnogo tega odšlo v pozabo, ker tistih, ki so jih doživljali, ni več med nami. Iz pozabe sem skušala iztrgati tragičen dogodek, ki se je zgodil na Gočah leta 1944 trem sestram Ferjančič; Rozi, Hajdi in Zori, po domače so jim rekli Udumni. Njihova domačija stoji na koncu vasi.



Razglednica iz Goč, poslana v letu 1940



Rojstna hiša družine Ferjančič-Udumnovih leta 2009

In kdo so bili Udumni? To je bila družina Alojza Ferjančiča in matere Franciške, roj. Jamšek, ki sta imela pet otrok, štiri hčerke in sina Alojza. Najstarejša hčerka je bila Vilija, roj. 1896, poročila se je v Miren. Druga hči Roza je bila rojena 1900, poročila se je z domačinom Jožetom Vovkom in se z njim odselila v Šmarje na Kras, kjer sta vzela v najem hišo in odprla lokal. Sledila ji je Hajda, rojena 1902. V krstni knjigi je vpisana pod imenom Hedviga, ta je ostala samska in ostala na domu. Hčerka Zora Albina pa je bila najmlajša, rojena 1906. Tudi ta se je poročila z domačinom Karlom Vovkom in z njim odšla v Pulj. Roza, Hajda in Zora so obiskovale nekaj šol, ker so bili premožni in so jim starši to omogočili. Imeli so trgovino in gostilno. Hajda je bila učiteljica. V času partizanskih šol je na Gočah poučevala otroke v slovenščini. Vse tri so se lepo nosile za tiste čase, imele so klobuke in fine obleke. V glavnem so dekleta pomagala pri hišnih opravilih v gostilni in trgovini. Imele so še brata Alojza, rojenega 1903, ki se je po vojni poročil s Karlo Vidrih.



Sestre Zora, Roza in Hajda

Sestra Roza in njen mož Jože Vovk sta se okoli leta 1940 vrnila nazaj na Goče. Po odhodu moža Karla Vovka v italijansko vojsko, se je tudi sestra Zora Albina leta 1944 začasno vrnila nazaj domov na Goče. Njihovih staršev takrat ni bilo več, ker sta umrla malo pred drugo svetovno vojno.

“Vsa družina Ferjančič je z vso resnostjo delala za partizane. V njihovi hiši je bila tudi partizanska tiskarna. Zato so hišo pogostokrat stražili partizani. Tiskarna je bila izdana in Nemci so vdrli v hišo, jo oropali in nato požgali. To je bilo v septembru leta 1944. Slučaj je nanesel, da so bile ob požigu leta 1944 doma vse tri sestre Roza, Hajda in Zora ter Rozin mož Jože. Zora je v naglici zbežala k svakinji Minki, ki je bila soseda. Rozin mož Jože pa se je skrila v prostor oddaljene hiše, imenovan “fldur” in se tako rešil pred Nemci. Ko je Roza z grozo ugotovila kaj se dogaja v njihovem domu, je tekla iskat sestro Zoro k Minki Vovkovi češ, naj gre hitro domov, če bi še kaj rešile. Soseda Minka je obe zadrževala in jima svetovala naj vendar malo počakata, da je sedaj prenevarno, sicer, da se ne bodo več videle. Roza in Zora se nista dali prepričati in sta se vrnili na svoj dom, kjer so ju Nemci takoj aretirali skupaj s sestro Hajdo. Vse kar je bilo pri hiši uporabnega so naložili na voz, tudi prašiče in ves živež, hišo pa žažgali. Za naloženim vozom so nekaj časa peš hodile ob nemški straži, tudi sestre Roza, Hajda in Zora. Vedele so, da jih peljejo v smrt. Pozneje so jim dovolili, da so šle tudi one na voz. Stiskale so se skupaj in jokale. Voz so peljali voli, ki jih je vodil Lojze Gašperjev. Domačini pa so skrivaj in s strahom gledali skozi okna in vrata, kaj se dogaja in z žalostjo spremljali odhajajoči voz in ujete tri sestre Ferjančič. Voz so ustavili pred zapori v Vipavi, kjer je bil dolga leta otroški vrtec. Tu so vse tri zaprli. Vprašali so jih za zadnjo željo. Želele so si duhovnika. Ljudje so pravili, da jih je pred smrtjo obiskal dekan Breitemberger. V Zaporu v Vipavi naj bi ostale nekaj dni”.

Kmalu zatem se je nemška vojska za nekaj časa umaknila iz Vipave in okoliških vasi. V tem času se je na Gočah izvedelo, da so na *Polverieri*, kjer so imeli Nemci orožje, ubite tri ženske z Goč. Rozin mož Jože se je odločil, da bo ubite sestre Ferjančič pokopal. Z bratom Jankom, ki je bil mizar, sta napravila tri krste. V Ložah sta si izposodila vprežni voz in odpeljala krste na kraj usmrtitve treh sester na *Polveriero* pri Logu. Spremljala sta ju tudi Jožetova mlajša sestra Sonja Vovk, por. Gulin in sorodnica Vida Ferjančič iz Manč. Jože je takoj našel trupla v grapi z vodo in prepoznal svojo ženo in njeni dve sestri. Vse tri so naložili v krste in jih na vozu pokrite s koruzno slamo, odpeljali na goško



Zora z možem Karlom Vovk v Gorici okoli leta 1940



Zakonca Roza in Jožef Vovk okoli leta 1940

pokopališče. To se je zgodilo dva meseca po njihovi tragični smrti. Pokopane so skupaj v družinskem grobu na Gočah. Obred pokopa je vodil takratni župnik Alojzij Kralj. V krstni knjigi imajo vsaka posebej zapis »Ustreljena od Nemcev na polju pod Logom 30.09.1944.« Pogreb pa je bil 30.11.1944 na Gočah.

Komandant Nemcev je stanoval takrat pri dr. Mariji Jamškovi v lekarni v Vipavi.

Gospa Jamškova je bila sestrična ubitih. Po tihem je zvedela za aretacijo svojih sorodnic in v prepričanju, da jim lahko še pomaga, stopila do nemškega komandanta s prošnjo, da zaprte iz-

pustijo. Ta pa ji je odgovoril: »Žal, ste prepozni, včeraj smo jih ubili. Če bi do mene stopila dan prej, bi lahko še kaj pomagal, sedaj pa je prepozno. Moram pa povedati, da tako hrabrih žensk še nisem videl, do konca niso ničesar izdale.«



Topolovem nasadu, ubitih v topolovem nasadu

Zadnje prebivališče sester Ferjančič leta 1944. Črke HRZ pomenijo imena umrlih

V spomin 46 talcem, ubitih v topolovem nasadu

Stopila sem na goško pokopališče in si ogledala njihov zadnji dom. Na nagrobniku je napis; »Žrtve vojske, rojene na Gočah. Od Nemcev ubite 30.09.1944 pri Logu«. Njihova imena so med drugim zapisana tudi na spomeniku padlih, ki stoji pred osnovno šolo na Gočah pod oznako »žrtve fašizma«, kar je gotovo napaka, saj so jih ustrelili nemški vojaki v času nemške zasedbe naših krajev.



Ob cesti, ki pelje iz Vipave proti Ajdovščini, stoji na desni strani cestarske hiše spomenik, na katerem piše: »Sem so nas prignali in na tla pobili, ker smo svoj narod brezmejno ljubili. V spomin 46 talcem, ki so bili v letu 1944 ustreljeni od Nemcev. Občinski odbor ZZB NOV Ajdovščina.« Gotovo spadajo v to napisano številko talcev tudi sestre Zora, Roza in Hajda. Spomenik je bil prvotno postavljen v topolovem nasadu leta 1975. Zaradi izgradnje hitre ceste Log-Selo je bil leta 1999 iz topolovega nasada prestavljen na lokacijo pri cestarski hiši Dolga Poljana 1.

Pogled na spomenik v letu 2009

Brat Alojz se je iz vojske vrnil domov in našel prazen in požgan dom, tri od njegovih štirih sester pa so bile mrtve. Njegovega občutja ob vsem tem si v današnjem času res ne moremo zamisliti. Kaj vse lahko človek doživi in preživi v vojnem času.



Zgodbo sem napisala po pripovedovanju domačinov z Goč ob 65. letnici tragičnega dogodka - smrti treh sester na *Polverieri* pri Dolgi Poljani. Posebej pa se ob tem s hvaležnostjo spominjam učiteljice Hajde

Gočanki: tretja z leve Hajda Ferjančič, ob njej na desni Pepca Vovk. Za Pepco med vrati stoji Janez Bajc iz Vipave, letnik 1880, drugi niso spoznani. Fotografirano leta 1942 na Ustiki

Ferjančič in Pepce Vovk, tudi doma z Goč, ki sta med konfinacijo na Ustiki, na otoku v južni Italiji, leta 1942 negovali mojega starega očeta Janeza Bajca, da ni podlegel hudi bolezni. Zdravili sta ga z divjim česnom in skorjicami suhega kruha. Brez njune pomoči bi se domov nikoli ne vrnil. Na Ustiki je bilo še nekaj ljudi z Goč in drugih okoliških krajev. Vsi so bili v konfinaciji, da ne bi podpirali partizanskega gibanja. Pred odhodom na Ustiko so bili še nekaj časa zaprti v Vipavi. Hvala vsem, ki ste mi pomagali s podatki in pričevanji, da je nastal ta zapis in mi zaupali fotografije iz domačih albumov. Tako bo tragična zgodba o treh sestrah Ferjančič z Goč zapisana v našo vipavsko zgodovino in v trajen spomin na mlada življenja, ki so bila darovana za našo domovino.

Magda Rodman

* * *

Tu še vedno govorimo slovensko

Nanos 1924

Pri Blažonu odkrili spominsko ploščo

Tako je dejala v Kobaridu devetindevetdeset letna Darinka Kravanja letos na proslavi ob priključitvi Primorske k matični domovini. Zgodovinski stavek in resnico je zapisal na leseno deščico njen pokojni mož leta 1933 in deščico zazidal v steno. To je veljalo za Primorsko, ki je bila v času fašizma pod Italijo v Julijski krajini in res je pravo čudo, da se je slovenski jezik v naših krajih ohranil kljub temu, da se je načrtno potujčevanje začelo že novembra 1921 z okrožnico, ki so jo dobile vse šole. S šolskim letom 1923/1924 pa se je potujčevanje še stopnjevalo z nasilnim odpravljanjem slovenske šole na naših tleh.

Da je pokojni Kravanja lahko napisal znameniti stavek imajo zasluge tudi naši zavedni Primorski dijaki in študentje, ki so se zbirali na Nanosu ob raznih cerkvenih praznikih in shodih



Članici Aktiva mladih Tigrovcv odkrivata ploščo.

Foto Stojan Udovič

in v planinski opremi, da ne bi zbujali pozornosti italijanskih oblasti. V takih okoliščinah so lažje organizirali tajni upor z ilegalnim utrjevanjem slovenščine.



Plošča v spomin prvim tečajnikom slovenščine na Nanosu pri Blažonu.

Foto Stojan Udovič

V središču teh prizadevanj je bil Zorko Jelinčič, ki je leta 1924 organiziral vse primorski tečaj slovenščine pri Blažonovih na Nanosu. Tečaja se

je udeležilo 50 do 60 dijakov. Tečaj je dobro uspel, zato so se naslednje leto ponovno zbrali v vasici Krn.

V spomin na ta dogodek so 12. septembra 2009 odprli spominsko ploščo na Blažonovi domačini na Nanosu. Ploščo je postavilo Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij Tigr. Predsednik društva



Predsednik Območne enote Društva Tigr Zgornje Vipavske doline Boštjan Lemut in predsednik Društva Tigr Marjan Bevk po odkritju plošče

Foto Stojan Udovič.

Tig Marjan Bevk je v govoru pred ploščo povedal: »Tečaj pri Blažonovih lahko štejemo za začetek vzpostavljanja mreže ilegalnih tečajev slovenskega jezika pod fašizmom na Primorskem, ki so se med NOB razvili v pravo mrežo partizanskih šol. To pa so dejanja, ki jim v Evropi takrat ni bilo primere in ki pričajo, ne samo o narodni zavesti, temveč o uporu duha, ki je nastal kot obramba pred civilizacijskim izumrtjem slovenskega naroda.«

Naša gora Nanos je res gora upora. Kadar nam je bilo v zgodovini hudo, smo se zatekali v njeno zavetje. In prav je bilo tako.

Magda Rodman

PREDSTAVLJAMO VAM

OD VIPAVE DO PREDDVERJA TIBETA

Življenjska pot Bernarda Distla

Ob obisku Vipave 14. februarja 1608 je graški papeški nuncij Gian Battista Salvago zgroženo opisal nezavidljive cerkvene razmere: božji hrami so bili zelo slabo vzdrževani, duhovniki so živeli v konkubinatu in prodajali zakramente; če niso dobili plačila, so puščali pokojnike zagrebsti kakor živali.¹ Gotovo je na nuncijsko razpoloženje vplivalo tudi to, da je dopotoval iz Gorice v Vipavo šele sredi noči po slabi noči in nevarni poti in da jo je primerjal s Trstom, Oglejem in drugimi urejenimi mesti, ki jih je bil videl poprej.² Ne vemo sicer, koliko je njegovo poročilo, poslano kardinalu Borgheseju v Rim, vplivalo na ureditev zadev v Vipavi, zanimivo pa je, da se je le poldrugo desetletje

kasneje v istem kraju rodil mož, ki mu je kot jezuitskemu redovniku papež zaupal izpeljavo enega izmed največjih geografskih in misijonarskih projektov 17. stoletja. Ime mu je bilo Bernard Distel. Samo prezgodnja smrt na Kitajskem mu je preprečila, da bi kot prvi Evropejec dosegel tibetansko prestolnico Lhaso. Njegove zasluge so nam bile doslej le malo znane, deloma tudi zato, ker so tuji avtorji, ki so pisali o njem, iskali njegov rojstni kraj na avstrijskem Koroškem in v Nemčiji.³

Bernard Distel (njegov priimek je v dokumentih zapisan tudi kot *Diestl*, *Distl*, *Diestel*) je bil

rojen 13. julija 1623 v družini vipavskega posestnika Janeza in matere Marije. Krstil ga je vikar Janez Tocco, botra pa sta mu bila baron Franc Lanthieri in njegova soproga, baronica Ivana Lanthieri.⁴ Povezanost s plemstvom potrjuje, da so bili Distli pomembna vipavska rodbina in da so bili vsaj nekateri verjetno v Lanthierijevi službi.

Povezanost z jezuitskim redom je bila del rodbinske tradicije, saj je bil prav v letu Bernardovega rojstva – rodil se je 11. novembra 1623 – v ljubljanski stolnici imenovan za subdiakona jezuitski magister Marko Distel iz Vipave. Dne 12. novembra je bil razglašen za diakona in 19. novembra posvečen za duhovnika.⁵ Umril je v lepi starosti leta 1673.⁶ Morebiti je Bernard prav po njegovem zgledu vpisal študij *humaniora* na ljubljanski jezuitski gimnaziji.⁷ Pri petnajstih letih je Bernard hudo zbolel in se zaobljubil, da bo postal misijonar, če bo ozdravel.⁸ To odločitev je začel izpolnjevati na Dunaju naslednje leto, ko je 19. oktobra 1639 stopil v jezuitski red.⁹ Po dveh letih noviciata se je vrnil z Dunaja v Ljubljano in tam v letih 1641–1642 poučeval na nižji šolski stopnji (*parva schola*). Sledil je triletni študij filozofije v Gradcu, repetitorij v Leobnu in nato še štiriletni študij teologije na graškem jezuitskem kolegiju. Vmes je eno leto (1647) kot

magister artium poučeval gramatiko na jezuitski gimnaziji v Zagrebu, po letu 1648 pa je ob šolanju opravljal še službo profesorja matematike v Gradcu.¹⁰ V graški škofijski kapeli je bil 4. marca 1651 posvečen v subdiakona, kmalu zatem (25. marca) za diakona in na veliko soboto, 8. aprila, za duhovnika.¹¹

Kot študent je Distel poslal vodstvu jezuitskega reda v Rim več pisem: prvo, ki se ni ohranilo, je bilo leta 1640 ali 1641 naslovljeno na generala reda Vitelleschija z Dunaja, drugo je bilo poslano istemu naslovniku iz Gradca 22. novembra 1643 in tretje njegovemu nasledniku Caraffi iz Gradca 16. marca 1649. Svoja dotedanja prizadevanja za misijonski poklic je orisal še v dopisu, poslanem v Rim iz Gradca 28. oktobra 1649, in ponovil prošnjo 23. novembra istega leta novemu jezuitskemu generalu Piccolominiju.¹² Medtem ko je v prvih dveh pismih prosil za skorajšnji odhod v misijone na Japonskem, se je v naslednjih ponudil za misijonarja v Perziji. To je gotovo storil zaradi spoznanja, da je potovanje na Japonsko zaradi tamkajšnjih političnih razmer neuresničljivo. Močan pa je bil tudi vpliv jezuitskega misijonarja Frančiška Rigordija, ki je v začetku leta 1649 obiskal graški kolegij in študentom predaval o svojih potovanjih. Dvakrat, leta 1646 in 1647, je Rigordi obiskal novo perzijsko prestolnico Isfahan in posrečilo se mu je od perzijskega vladarja šaha Abasa II. dobiti dovoljenje za ustanovitev misijonske postaje v tem mestu. Distel se je ob srečanju z Rigordijem ogrel za sodelovanje v perzijskem misijonu, še posebno potem, ko je izvedel, da je za uspešno delo potrebno znanje "dalmatinskega" jezika, o katerem je bilo znano, da je razširjen tudi v turškem imperiju. Sam je ta jezik dovolj dobro razumel – vsekakor zaradi podobnosti s slovenščino –, tekoče pa je govoril tudi italijansko.

V organizaciji katoliških misijonov so tedaj potekale pomembne spremembe. Morske plovbe v Azijo so bile dolge in nevarne, zato sta papeža Pavel V. in Urban VIII. 11. 6. 1608 in 22. 2. 1633 izdala dovoljenja, ki sta misijonarskim redom dovoljevali prosto izbiro poti na Vzhod.¹³ Pomembno izhodišče za prodiranje v osrčje Azije naj bi bili prav perzijski misijoni. V začetku leta 1652 je bila ustanovljena jezuitska misijonska postojanka v Isfahanu, vodja perzijskih misijonov, ki so pravzaprav

smeli biti le oskrbovališča, pa je postal francoski jezuit Aleksander de Rhodes, ki je prej deloval v Tonkinu in Kočinčini na ozemlju današnjega Vietnama. Junija 1653 so Rhodesu poslali iz Rima seznam osemnajstih misijonarjev, od katerih so bili razen Distla in Poljaka Młodzianowskega vsi Francozi. Šest, skupaj z Distlom in njegovim poljskim sodelavcem, naj bi jih šlo v Isfahan, ostali pa na Kitajsko in v Kočinčino.¹⁴

Distel je avgusta 1653 prišel v Francijo in se tam srečal z Rhodesom, ki je medtem spremenil načrt in razen obeh slovansko govorečih misijonarjev vse druge določil za Daljni Vzhod. S Tomažem Młodzianowskim se je Rhodes 16. novembra 1654 vkrca v Marseillu na ladjo, namenjeno proti Perziji.¹⁵ Distel pa je potoval ločeno, že februarja 1654 prispel v Tripolis, se pridružil eni izmed karavan na poti prek Alepa v Siriji in prek Mezopotamije in meseca julija prišel v Isfahan.¹⁶ Mesto je bilo tedaj že dobrega pol stoletja središče države, ozaljšano s številnimi mošejami in palačami in z osrednjim trgom Mejdan Šah, ki je veljal za največjega na svetu. Vendar je bila tamkajšnja jezuitska ustanova, ki je bila počivališče za krščanske popotnike, v težavah, in tako so Distla že čez nekaj dni poslali na dolgo pot nazaj v Evropo, da bi posređoval v Rimu ter na avstrijskem in poljskem dvoru. Za vsem tem se je morebiti skrivala Distlova lastna odločitev, da ne bo ostal v Perziji, pa tudi isfahanskemu misijonu je bilo v tedanjih okoliščinah povečano število jezuitov bolj v oviro kot v pomoč.¹⁷

Za povratek si je Distel izbral drugo, a najbrž nič manj naporno pot prek Male Azije in 7. decembra 1654 prispel v Carigrad. Med njegovim bivanjem v Evropi, ko je bil zaposlen kot misijonski prokurator avstrijske jezuitske province v Gradcu, je vodstvo reda sprejelo novo odločitev. Po nalogu jezuitskega generala v Rimu Goswina Nickla naj bi Distel prevzel pionirsko nalogo: poiskati povsem novo kopensko pot iz Evrope prek Srednje Azije na Kitajsko, ki bi nadomestila dolge in negotove plovbe okoli Afrike. S tem bi se skrajšale tudi zamudne poštno zveze z jezuitskimi misijoni na Vzhodu in olajšalo misijonarsko delo med na novo odkritimi ljudstvi. Distlovo potovanje je bilo torej načrtovano kot geografskoraziskovalno in šele v posrednem smislu misijonar-

sko. Naloga je bila videti izvedljiva. Distel naj bi se vrnil v Isfahan, se tam ustavil toliko, da bi se naučil perzijskega in arabskega jezika, potem pa bi odpotoval v Samarkand. Od tod do kitajske province Kansu ali do Velikega zidu naj bi bilo po mnenju tedanjih evropskih geografov le še 70 do 80 milj. V resnici pa je bila to gromozanska napaka, kajti ta pot je merila kar nekaj tisoč kilometrov prek slabo naseljenih predelov kitajskega Turkeстана! Po približno isti poti se je v letih 1603–1605 prebil na Kitajsko, do njenega najbolj severozahodnega mesta Suzhou, portugalski jezuit Bento de Goes, vendar je tam umrl, ne da bi mogel poslati podrobnejše poročilo o svojem podvigu.

Za svojo odpravo je imel Distel pravico izbrati si sopotnika. Marca 1655 je imel na graškem jezuitskem kolegiju predavanje, ki je tako navdušilo njegovega stanovskega vrstnika Johanna Grueberja, doma iz St. Florian pri Linzu, da je v pismu, poslanem 30. marca 1655 iz Gradca v Rim, potrdil svojo udeležbo. Grueber je tega leta dokončal študije na jezuitski univerzi v Gradcu in bil meseca maja posvečen v duhovnika.¹⁸ Po starosti je bil sicer Distlov vrstnik, rojen 28. oktobra 1623, vendar je stopil v jezuitski red šele dve leti za njim.¹⁹ V začetku leta 1656 sta Distel in Grueber iz Rima prejela potne dokumente za vstop v Perzijo, na Kitajsko in v Indijo; slednje pač za primer, če bi bila morala na Vzhod po morskimi potmi. Ohranil se je Grueberjev *patent*, izdan v Rimu 5. februarja 1656, ki ga je podpisal Goswin Nickel.²⁰ Z natančnimi navodili jima je bilo zaupano zbiranje podatkov o geografski legi vseh pomembnejših naselij na poti (astronomske meritve sta kot dobra matematika obvladala), o kakovosti prometnih zvez, o pogostosti karavan in o njihovih postajah, zlasti pa o šegah in navadah ljudstev, ki bi jih imela priložnost spoznati, ter o njihovi družbeni ureditvi, veri in jeziku.²¹ Posebej jima je bilo naročeno, naj ne hitita preveč in naj skrbno zbirata vse dosegljive informacije. Če bi bila na raziskanem ozemlju mogoča ustanovitev misijonske postaje, naj bi zaprosila za pomoč jezuite v Isfahanu. Že med potjo sta imela v načrtu tudi izdelavo preproste geografske karte, Grueber pa je imel kot spreten risar še nalogo upodabljati vedute azijskih krajev in značilne poteze domačinov.

Popotnika sta se prepeljala najprej iz Gradca v Benetke, verjetno s pošno kočijo prek naših krajev. Od tam sta odplula proti maloazijski obali in 8. maja 1656 prispela v jezuitsko rezidenco v Smirni, današnjem Izmirju. Ohranilo se je Distlovo pismo redovnemu predstojniku Nicklu iz tega pristanišča, datirano 19. maja.²² Po dolgem kopenskem potovanju sta 16. decembra prispela v Isfahan. Takoj sta se lotila poizvedovanja kako nadaljevati pot v Samarkand, njuno ugotovitev, da je pot prek Tatarske neprehodna zaradi vojnih priprav na perzijski meji in drugih nepremagljivih ovir, pa je že dva tedna kasneje Rhodes sporočil v Rim.²³ Do Samarkanda je bilo sicer mogoče priti po karavanskih poteh bodisi prek mesta Balh v današnjem severnem Afganistanu ali še severneje prek Buhare, vendar so med perzijskimi Safavidi in uzbeško dinastijo Džanidov potekali občasni spopadi, mesto Balh pa je še čutilo posledice bojev z armado indijskega vladarja Šahdžahana.²⁴ Zato se je Distel s sopotnikom odločil za pomorsko varianto poti na Kitajsko. Isfahan sta zapustila 2. februarja 1657 in iz Hormuza na perzijski obali konec aprila z italijansko trgovsko ladjo priplula v Surat.²⁵ V portugalski enklavi Daman (*Damao*) na severozahodni indijski obali je Distel 15. julija opravil zadnje slovesne zaobljube.²⁶ Ker so pred Goo patroljirale holandske vojne ladje in ovirale portugalski pomorski promet, sta se z angleško trgovsko jadrnico 8. marca 1658 odpeljala proti Kitajski in v drugi polovici julija dosegla Macao. Vest o tem je posredoval v Rim Aleksander Rhodes, ki je vzdrževal redne stike s francoskimi misijonarji na Daljnem Vzhodu.²⁷

V jezuitskem kolegiju v Macau sta Distel in Grueber spoznala izdajatelja znamenitega dela *Novus atlas sinensis* Martina Martini-ja.²⁸ Za kasnejši razplet dogodkov je bilo še pomembnejše srečanje z belgijskim jezuitom Albertom d'Orvillom, ki je dopotoval le nekaj dni prej s skupino treh drugih evropskih misijonarjev.²⁹ Sicer pa sta Distel in Grueber ostala v Macau vse do konca aprila 1659, ko sta s častnim spremstvom odpotovala v Peking. Na kitajski dvor sta bila poklicana s posredovanjem pekinškega astronoma, nemškega jezuita Adama Schalla. S seboj sta imela navodila jezuitskega viceprovinciala v Macau Simona da Cunhe, naj prek Pekinga potujeta dalje v

provinco Šansi (*Shanxi*) in od tam skušata trasirati pot v Evropo.³⁰ Ponovljene so bile vse prejšnje zahteve po načrtnem zbiranju informacij, namen potovanja pa je moral ostati tajen.³¹

Po prihodu v Peking 2. avgusta 1659 sta bila Distel in Grueber zaposlena na dvornem matematičnem tribunalu, Grueber pa je poleg tega opravljal še službo cesarjevega slikarja. Distel je kitajskemu cesarju, prvemu vladarju mandžurske dinastije Sun Ceju, izročil pismo avstrijskega cesarja Leopolda I., ne pa tudi darov, ki jih je s tem namenom prinesel s sabo, ker bi to po mnenju Adama Schalla pomenilo ponižanje in vazalni odnos avstrijskega suverena.³² Nasploh kaže, da Distel ni imel najboljšega mnenja o Adamu Schallu in da se je v Pekingu slabo počutil.³³ Odklonil je častni naziv mandarina, ki mu je pripadal glede na visoko dvorno službo, in se z argumentom, da mu ne ustreza pekinško podnebje, želel preseliti v drugo provinco, seveda s cesarjevim dovoljenjem. K tej odločitvi so morebiti prispeli huda izčrpanost po dolgem potovanju, začetek bolezni ali preprosto želja po čim hitrejši izpeljavi zaupane naloge. Odločeno je bilo, da bo odpotoval v mesto Tsinanfu (Jinan), kjer je bil pomemben jezuitski misijon, od tam pa je Adam Schall povabil na matematični oddelek belgijskega misijonarja Ferdinanda Verbiesta, kasnejšega vodjo observatorija v Pekingu. Verbiest je odpotoval v Peking 9. maja 1660 in prispel tja v začetku julija.³⁴ Distel s premetitvijo v Tsinanfu v provinci Šantung (*Shandong*) za nadaljnje načrte ni imel več ne časa in ne moči. Umrl je že kmalu po svojem prihodu v Tsinanfu, 13. septembra 1660.³⁵

Vodja tamkajšnjega misijona, francoski jezuit Jean Balat, ga je dal pokopati na katoliškem pokopališču in mu postavil kamnit nagrobnik z epitafom, ki ga je napisal Ferdinand Verbiest.³⁶ Grob z napisom se je ohranil vse do leta 1872, ko so pokopališče obnovili, maja 1920 pa so Distlove ostanke, hkrati s kostmi misijonarjev Jeana Balata in Girolama Franchija, prenesli vzhodno od mesta, blizu vasi Hungkialou.³⁷

Nenadna smrt vodje odprave je prisilila Grueberja, da si je izbral novega popotnega tovariša. Spomnil se je na Alberta d'Orvilla, s katerim se je bil seznanil že v Macau. Z

njim in kitajskim služabnikom je aprila 1661 zapustil Peking. Oktobra je odpravi uspelo priti v Lhaso, dotlej popolnoma neznano Evropejcem, in v začetku naslednjega leta prek ozemlja današnjega Nepala v Indijo.³⁸ Kmalu zatem, aprila 1662, je d'Orville umrl v Agri. Grueber je prispel v Rim šele februarja 1664 z novim spremljevalcem Heinrichom Rothom, prvim evropskim piscem sanskrske slovnice. Svojim cerkvenim predstojnikom je poročal o uspešnem zaključku potovanja, ki sta ga začela pripravljati devet let pred tem z Bernardom Distlom. Čeprav je bila na novo odkrita pot s Kitajske na Zahod tako težavna, da ni mogla služiti praktičnim misijonarskim namenom, pa je bil njen znanstveni pomen ogromen: prvič je Evropa dobila zanesljive podatke in geografske meritve o notranjosti Tibeta in o prestolnici Lhasi. Grueber je tudi skiciral Potalo, palačo, v kateri je tedaj prebival in vladal znameniti peti dalajlama, Ngangwang Lobzang Gvatsho. Dotlej je bilo znano le obrobje Tibeta ob indijski meji, kamor je prodrli peščica evropskih misijonarjev. Ustanovili so misijona v Tsaparangu (1624) in Shigatseju (1627), a so bili že kmalu zatem prisiljeni umakniti se.

Grueberjeve zapise in risbe iz Tibeta je objavil teolog in znanstveni pisatelj Athanasius Kircher v slavnem delu *China monuments ... illustrata*, ki je izšlo v Amsterdamu leta 1667, kot sta se dogovorila že pred Grueberjevim in Distlovim odhodom.

Vest o smrti Bernarda Distla je prispela tudi v njegovo ožjo domovino, saj se je o njegovi dediščini (zemljiški posesti) vnel spor med ljubljanskim jezuitskim kolegijem in njegovimi sorodniki v Vipavi.³⁹ Zanimivo pa je, da o njem in njegovem delu ni poročal niti Valvasor, čeprav je imel Kircherjevo knjigo v svoji domači knjižnici in čeprav so Distla omenjali nekateri tuji sodobniki.⁴⁰ Eden izmed razlogov je bila gotovo tudi fragmentarnost in razpršenost njegovih rokopisov. Sicer pa je bil celo Grueber v nemških deželah vse do novejših dobe le malo znan.

Poleg Distlovih pisem ali popotnih poročil, navedenih v opombah 16 in 22, je treba omeniti še njegovo besedilo iz leta 1655 z naslovom *Relatio quorundam memorabilium*, ki ga hrani bavarski Državni arhiv v Münchnu.⁴¹ Zimmer poroča, da je daljše besedilo tudi v Kraljevi

knjižnici v Bruslju.⁴² Zapuščina je bila gotovo obsežnejša, a se je porazgubila. Zato tudi ne vemo, ali se je med potovanjem po pošti oglašal svojim sorodnikom v Vipavi.

Tako kot Grueber si je tudi Distel med potjo zapisoval le kratke podatke, ki bi jih po vrnitvi v Evropo bistveno razširil. Da ni dočakal potovanja v Tibet, ne obžalujemo le njegovi rojaki, ampak navdajajo podobni občutki tudi tuje strokovnjake. Grueberjevi opisi Tibeta so

namreč po besedah C. Wesselsa "suhi kot tibetanske planote"; v njih ni besede občudovanja za veličastne gorske verige Himalaje in Transhimalaje, ne podatkov o življenju članov odprave med potovanjem in ne podrobnejših opisov Lhase, ki bi napravili veselje etnologu ali zgodovinarju; le skopi, bežni orisi, ki ne zadovoljujejo radovednosti bralca.⁴³ Domnevamo lahko, da bi bil Distel s svojim govorniškimi darom to vse drugače popisal.

Zmago Šmitek

Opombe:

- 1 Pio Paschini, *Storia del Friuli*, Vol. III., Udine 1936, str. 259.
- 2 Miroslav Premrou, *Visita apostolica del nunzio di Graz*, Gio. Batta Salvago a Gorizia nell'anno 1608, Estratto dagli Studi goriziani, 1926, str. 6. Za opozorilo na obe zgoraj omenjeni deli se zahvaljujem kolegu Silvu Torkarju.
- 3 Louis Pfister (*Notices biographiques et bibliographiques sur les jesuites de l'ancienne mission de Chine*, *Varietes sinologiques*, No. 59, Chang Hai 1932, str. 313) piše, daje bil Distel rojen "v Nemčiji". Alfons Vdth (Johann Adam Schall von Bell S. J., *Veroffentlichungen des Rheinischen Museums in Koln*, Zweiter Band, Koln 1933, str. 238) pa ima za rojstni kraj neobstoječi "Wippach in Karnten".
- 4 Liber nativitatibus et baptismi, od leta 1622 dalje, str. 33, Župnijski urad Vipava. Za podatek se zahvaljujem župniku g. Francu Pivku.
- 5 *Primi protocolli pontificalium ...*, Zv. 2, Nadškofijski arhiv Ljubljana, PP L/2, fol. 317, 318.
- 6 *Austriae Necrologia*, ARSI (cit. po: Bruno Zimmerl, Bernhard Distel. Ein osterreichischer Missionar und Entdeckungssender des 17. Jahrhunderts, v: *Festschrift fur Josef Stummvoll*, Bd. 2, Wien 1970, str. 890, op. 11). Po Zimmerlavi navedbi naj bi bil Marko Distel ob smrti star devetdeset let, kar pa ne more biti res, ker je bil ob posvetitvi v duhovnika leta 1623 sedemindvajsetleten (glej op. 5) in je torej umrl star 77 let.
- 7 *Catalogus triennalis provinciae Austriae S. J.* 28 (1645–1649), fol. 26 r, Archivum Romanum Societatis Iesu (ARSI).
- 8 Zimmerl, op. cit., str. 881. O tem dogodku je poročal Distel v pismu generalu jezuitskega reda Vitelleschiju z Dunaja leta 1640/41.
- 9 Ladislaus Lukacs, *Catalogi personarum et officiorum provinciae Austriae S. I.*, zv. 2, *Monumenta historica Societatis Iesu*, Vol. 125, Romae 1982, str. 573; Carlos Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jesus*, Tome IX., Paris-Bruxelles 1900, str. 215. Isti datum navaja tudi Zimmerl (op. cit., str. 881); France Martin Dolinar pa ima za datum Distlovega vstopa v red 22. oktober (*Das Jesuitenkolleg Laibach und die Residenz Pleterje*, Ljubljana 1976, str. 160). Louis Pfister (op. cit.) omenja v tej zvezi celo letnico 1638!
- 10 Lukacs, op. cit.
- 11 Zimmerl, op. cit., 883
- 12 ARSI, FG 755, Vol. 24, fol. 119, 155–157 (Zimmerl, op. cit., str. 883, omenja nekoliko drugačna data: 18. oktober in 22. november, kar pa ni točno).
- 13 Adelheim Jann, *Die katholischen Missionen in Indien, China und Japan*, Paderborn 1915, str. 383.
- 14 Lurien Campeau, S. I., *Le voyage du pere Alexandre de Rhodes en France 1653–1654*, Archivum historicum Societatis Iesu, Vol. XLVIII, Roma 1979, str. 70–71.
- 15 *Ibid.*, str. 83.
- 16 Glej Distlovi pismi Goswinu Nicklu iz Tripolisa 3. in 4. februarja 1654 v rimskem jezuitskem arhivu (Gal. 103 II, fol. 149, 150) in pismo iz Alepa 9. marca 1654, v: *Bayerisches Hauptstaatsarchiv (Jesuitica 607/93)*, str. 1–18).
- 17 Cornelius Wessels, *New documents, relating to the journey of Fr. John Grueber*, Archivum historicum Societatis Iesu, fasc. 2, Jul – dec, Romae 1940, str. 282.
- 18 Ladislaus Lukacs, *Catalogus generalis... Provinciae Austriae Societatis Iesu, Pars I*, Romae 1987, str. 471.
- 19 Op. cit., str. 471.
- 20 ARSI, Iap.-Sin. 124 F, fol. 245.
- 21 *Instructio pro P. Bernardo Diestl et P. Ioanne Grueber Missis in Orientem*, ARSI, Iap. – Sin. 124, Fol. 230. V 5. točki tega dokumenta so posebej omenjene informacije "de gentium vita, barbarie aut humanitate, tractatione facili vel difficili, libertate suscipiendae fidei, aut vetatione; eorum doctrina, erroribus, cultu iuventutis et linguis".
- 22 ARSI, Gal. (francoska redovna provinca), Pisma iz Orienta in Perzije, 96 Miss. Constant. et Syr.
- 23 Wessels, op. cit., str. 284.
- 24 Gavin Hambly (Hrsg.), *Zentralasien*, Fischer Weltgeschichte, Bd. 16, Frankfurt am Main 1966, str. 186–189.
- 25 Glej Grueberjevo pismo Johannu Haffeneckerju, rektorju jezuitskega kolegija v Gradcu, datirano v Suratu 7. marca 1658 in objavljeno v zborniku *Der Neue Welt-Bott I.*, Augsburg-Gratz 1726, str. 111–112 (št. 34). Kopija latinskega originala je v državnem arhivu v Bruslju.
- 26 Lukacs, *Catalogi personarum ...*, str. 573.
- 27 Pismo Aleksandra de Rhodesa generalu Goswinu Nicklu iz Isfahana, 30. maja 1659, v: Hubert Jacobus S.J. (ed.), *The jesuit Makasar Documents*, *Monumenta historica societatis Iesu*, Vol. 134, Rome 1988, str. 160 (št. 48).
- 28 Delo je prvič izšlo v Amsterdamu leta 1655 in je bilo prvo, ki je temeljilo na natančnih geografskih meritvah. Opisuje tudi kulturo, umetnost in govornico Kitajcev.

- 29 Bruno Zimmel, Johann Grueber. Die erste Durchquerung Tibets, Sonderabdruck aus: Österreichische Naturforscher, Ärzte und Techniker, Wien 1957, str. 11-14.
- 30 V rimskem jezuitskem arhivu je ohranjen patent, ki ga je izdal Simao da Cunha Distlu in Grueberju v Macau 19. februarja 1659 (ARSI, Iap. - Sin. 124 F, fol. 246 r, v).
- 31 Instructio pro Patre Bernardo Diestel et Patre Joanne Grueber Missionaris V. Provinciae sinicae, datirano v Macau 22. aprila 1659 (ARSI, Iap. - Sin. 124 F, fol. 232).
- 32 Pfister, op. cit., str. 313.
- 33 Vath, op.cit., str. 263.
- 34 H. Jossion-L. Willaert, Correspondance de Ferdinand Verbiest, Bruxelles 1938, str. 38-39.
- 35 ARSI, Hist. Soc. 48, fol. 20 r (mrliška knjiga).
- 36 Pfister, op. cit, str. 314.
- 37 Adalbert Schmucker, Vier Missionsgraber, Die katholischen Missionen 1921-22, str. 32-34.
- 38 O Grueberjevi in d'Orvillovi poti v Tibet glej C. Wessels, Early Jesuit Travellers in Central Asia 1603-1721, The Hague 1924, str. 164-204; Bruno Zimmel, Johann Grueber in Lhasa. Ein Österreicher als erster Europäer in der Stadt des Dalai-Lama, Erweiterter Sonderabdruck aus Biblos, Österreichische Zeitschrift für Buch- und Bibliothekswesen, etc, Wien 1953, št. 3-4, str. 127-145 (3-21); Franz Baumann (Hrsg.), Johannes Grueber. Als Kundschafter des Papstes nach China 1656-1664, Stuttgart 1985.
- 39 Liber Archivii Collegii Labacensis, str. 433-446 (prim. France Martin Dolinar, op. cit., str. 123).
- 40 Ioannes Gabiani, Incrementa Sinicae Ecclesiae, Viennae 1673, str. 105-106 (pars I, cap. 7, paragr. XVII); Philippo Couplet, Catalogus Patrum Societatis Jesu, v: Ferdinand Verbiest, Astronomia Europaea, Dillingae 1687.
- 41 Relatio quorundam memorabilium facta a P. Bernardo Diestel Procuratore Orientalis ad muros Chinesenses Anno 1655, Bayerisches Hauptstaatsarchiv, Jesuitica 607/94, pag. 1-4.
- 42 Relatio quorundam mirabilium facta a P. B. Diestell, Soc(ieta)tis Jesu Procuratore Indiae orientalis. Ad Muros Chinesenses (Brno 1655), Bruselj, Bibliotheque Royale de Belgique, no. 6828, pag. 403-418. Krajša verzija tega teksta je v Münchnu (glej op. 41).
- 43 Wessels, Early Jesuit Travellers ..., str. 202.

ŽIVELI SO MED NAMI

Da spomini ne zamro Kronika družine Semenič

5. del

Pridobitve kapitulacije Italije in začasne osvoboditve Primorske je izkoristila začasna partizanska oblast. V Ložah v Jamškovski vasi je stanovala in delovala tudi družina kolonov (ti so bili pripeljani iz juga Italije). Njihovega še mladoletnega sina so partizani ob kapitulaciji Italije odpeljali in po vsej verjetnosti tudi nekje ustrelili, saj je bil spoznan, kot vir informacij za italijansko vojaško oblast. Njegova mati je nič slabega sluteč še več dni hodila po vasi in govorila: "Povero mio Italo", a Itala ni bilo več.

Podobno so obračunali tudi z domačinko, ki so jo zaradi prekrškov že pred tem nekajkrat tudi do golega ostrigli. Spominjam se pripovedi, kako jo je moja mama videla vstopiti v takrat zaplenjen italijanski avtomobil, ki so ga vozili partizani. Njeni posmrtni ostanki so bili odkopani šele po tridesetih letih v bližini Podrage.

Prihod Nemcev so sestre pričakale po priporočilu takratne partizanske oblasti v svojem vinogradu v Potokaršču, kjer je bila neka manjša votlina, ki bi jim nudila zavetje v primeru slabega vremena. Vendar se tam ni dalo vzdržati več dni, in drugi dan so se vrnile domov. V dnevih do konca vojne so se

ukvarjale z delom na domači kmetiji ter ves čas po svojih močeh pomagale pri oskrbi partizanov.

Brat Jože je bil v takratni septembrski nemški ofenzivi kot mladoleten partizan zajet v Brkinih in je bil le po sreči in verjetno dobrohotnosti poveljujočega nemškega oficirja poslan na Avstrijsko Koroško v bližino Beljaka kot delavec k neke- mu kmetu na njegovo kmetijo. Največ zajetih partizanov je končalo pred nemškimi puškami ali pa v najboljšem primeru v kakšnem izmed nemških koncentracijskih taborišč, kot sta bili Dachau ali Mauthausen. V bližini Beljaka ga je enkrat obiskala celo starejša sestra Zora, ki se je vrnila s služenja v Italiji in je za silo obvladala nemščino. V letu 1944 je od tam pobegnil in se preko Karavank prebil do 14. divizije, ki je v tistem času prišla na Štajersko, in se pridružil svojim nekdanjim tovarišem. Na Štajerskem je v tej enoti kot partizanski poročnik dočakal konec 2. svetovne vojne.

Življenje v Ložah je v času nemške okupacije potekalo v nenehnem strahu pred represalijami novega, še hujšega okupatorja. Prihajale so vesti

o padlih fantih in možeh in skoraj vsak mesec je kakšna izmed mater in sestra oblekla črnino. Ob partizanskem napadu na Črni Vrh v letu 1944 je prišla tudi vest, da je padel Slavko z Goč. To je bil mamin prijatelj in za njim so v škattli, kjer je hranila fotografije, ostale le njegove slike s posvetilom, ki jih je pošiljal v času služenja italijanske vojske in ne do konca izrečene misli v njegovih pismih.

Proti koncu vojne spomladi leta 1945 so se Nemcem v Vipavski dolini pridružili še četniki tako imenovane Dinarske divizije, ki so se pred partizani umikali iz Dalmacije, Korduna in Like. V vsako vipavsko vas in v vsako hišo je bilo dodeljeno določeno število četnikov, ki so se prehranjevali ob svoji vojaški kuhinji, spanje pa so imeli zagotovljeno po hišah. Tako se ni malokrat zgodilo, da so četniki zvečer plegli po mizah v kuhinji, kjer so maloprej ob molitvi očenaša večerjali svoji. Pri njih je bil med drugimi razporejen tudi eden izmed starejših četnikov z imenom Tomo. Kot



Sestra, mama, tata in jaz leta 1957

starejši in modrejši mož ni bil tako srborit kot mlajši pripadniki, ki so ob večerih brusili bajonete in se drugi dan hvalili, kako so jih uporabljali in kazali sledove krvi na njih z nočnih pohodov. Tomo je družini včasih celo priskočil na pomoč pri kmečkih opravilih in verjetno se je ob tem spomnil na svojo lačno družino nekje v Dalmaciji.

Z umikom četnikov je v vipavske vasi prišla drago plačana svoboda. Še zadnji dan so četniki odpeljali nekatere domačine in jih med umikom umorili. Med njimi sta bila sestra narodnega heroja Janka Premrla Vojka in vaščan Franc Sorta iz Manč.

Veselje ob osvoboditvi je bilo veliko. Še več je bilo pričakovanja, posebno pri mladih, ki so za svobodo dajali največ - tudi svoja življenja. A navdušenje je počasi ugašalo, predvsem na podeželju, ko so oblasti začele izvajati kolektivizacijo in ustanavljati zadruga po sovjetskem vzoru. Gesla kot so:

“Zemljo tistemu, ki jo obdeluje”, so kar naenkrat bila pozabljena ali pa so dobila drugi pomen. V kmečkih glavah se je pojavil strah, da bodo izgubili še tisto malo, kar imajo. Vrstile so se obvezne oddaje, kmečkemu prebivalstvu niso pripadale živilske karte. V očeh tedanje revolucionarne oblasti je veljalo: “Kdor ni z nami, je proti nam”. Kmečko prebivalstvo je kar naenkrat postalo razredni sovražnik, čeprav je med vojno nosilo levji delež pri oskrbi partizanov.

Življenje pa je vseeno teklo dalje. Hodili so na manifestacije za Trst in Gorico, ki so jo zasedli zavezniki in vrstile so se poroke, kot po tekočem traku. Mladi so zajemali življenje z veliko žlico, kot da hočejo nadoknaditi zamujeno v vojnem času, ki ni bil naklonjen sklepanju zvez, saj nisi nikoli vedel, če učkaš jutrišnji dan.

Konec leta 1948 sta se pred goškim župnikom poročila kmečki fant in kmečko dekle - Jožef po domače Pepe, in Marija, po domače Marička. To sta bila moja starša.

Iz mojih otroških let se v družini, kot sem že zapisal, spominjam tudi očetovih bratov, mojih stricev, Mirota in Doreta.

Mirota se spominjam, kako me je majhnega učil govoriti. Hiša je bila vedno *šiša*, trobenta je bila *benta* in sva vztrajno ponavljala. Če je kaj delal, sem bil vedno pod nogami, kot so temu rekli. Zelo ga je motilo, ker sem bil levičar in sem vsako orodje prijel z levico. Temu je vedno sledil rek: “Z levico je hudič drek mešal.” Take so bile pač takrat vzgojne metode. Spominjam, se kako je iz votlega bekovega debela delal valiilnice za siničke in sva jih postavila na sadna drevesa okoli hiše.

Najbolj pa se spominjam, kako je enkrat prišel domov z velikim strojem, imenovanim demper. V tistem času je že delal kot šofer pri gradbenem podjetju Primorje v Ajdovščini. Gradili so cesto proti Kopru in se je ob koncu tedna pripeljal s tem demperjem domov. Ker pa je bilo v času košnje in smo se odpravljali grabit seno na še kar oddaljeno parcelo, imenovano Podmalen, me je posadil na sedež poleg sebe. Motor je zagrmel in že sva se odpeljala. Stroj je bil visok, saj so bila kolesa več kot meter in pol premera. Spominjam se občutka, kot da bi se peljal v letalu.

Dore je štiri leta mlajši od Mirota. Nanj me vežejo spomini, kako sem se z njim vozil na kmečkem vozu, ko smo iz Raše vozili gramoz za zidavo hleva in pesek za omet pri hiši. Doma smo imeli kobilu. Bila je zelo krotka. Večkrat me je posadil nanjo in bil sem zelo ponosen na njenem hrbtu. Takrat smo še vodili žival napajati na potok in čeprav šestletni,

sem jo kar jahal in nikoli me ni stresla s hrbta. Pot je poznala. Kar sama je šla na potok, se napila in prišla z menoj nazaj v hlev.

Več problemov pa je bilo s sosedovim mulcem (to je bila mula moškega spola, ki so jo po vojni dobili kot vojno pomoč od ameriških zaveznikov). Ko se je vozilo večje tovore, ki jih naša kobilica ni zmogla, se je v par vpreglo še sosedovega mulca. Ta pa je imel trmast značaj, podedovan po svojem očetu oslu. Kadar je bil voljan, je vlekel za dva, kadar pa mu je trma stopila v glavo, se ga ni dalo spraviti naprej. Navadno je to storil v kakšnem klancu in namesto naprej, je vlekel nazaj in posledica je bila prevrnjen voz.

V tistih letih je večkrat primanjkovalo sena za krmljenje živine in tako se je hodilo kositi na Pivko, kot smo mi rekli. To je bilo na Razdrtem ali pa v malo bolj oddaljenih vaseh kot je Ubeljsko, pa tudi v Hudičevcu, kjer je danes kmečki turizem, se je kosilo. Seno se je pripravljalo in sušilo več dni, zato smo si izdelali zasilne bivake iz sena in v njih tudi prenočili. Hrano pa se je pripravljalo kar na odprtem ognju, ponavadi na dveh kamnih, ki so služili za oporo kozici. Seno je bilo seveda treba pripeljati tudi domov in to s konjsko vprego čez Rebrnice in prav na teh prevozih sem Doreta zelo rad spremljal. Če bi to danes poskušal, se verjetno ob takem prometu ne bi srečno končalo.

Dore mi je izdelal tudi prvo fračo, brez katere ni smel biti takrat noben vaški mulc. Oče si ni nikoli vzel časa za kaj takega. Naredil mi je tudi leseno puško, nanjo pritrdil elastike, izrezane iz avtomobilskih zračnic, ki so se zaključile z usnjem iz kakšnega starega čevlja, na katerem je bila zanka iz žice, ki se je zapenjala na žebelj brez glave na zadnjem delu puške. Sprožilo je bilo izdelano iz malo močnejše žice, ki je ob proženju zapeto zanko privzdignila z žeblja. V tako napeto puško je bilo treba vstaviti čim lepši okrogel kamen in zadeva je delovala.

Ko sem bil v drugem razredu, sem se s sekiro usekal v koleno. Teta Franca mi je na rano dala trpotca, rano so povili in to je bila vsa zdravniška oskrba. Posledica tega je bil večdnevni izostanek iz šole, saj nisem mogel hoditi v takrat dva km oddaljene Lože. Ko sem lahko nogo za silo uporabljal, pa me je Dore peljal s svojim motorjem v šolo in me prišel iskat. To je bil motor znamke Triumph, ki je bil pripeljan iz Trsta, saj takrat motorja v Jugoslaviji ni bilo moč kupiti.

Z njim se bil tudi prvokrat na Nanosu. Mislim, da je bilo v aprilu mesecu, verjetno za praznik 27. aprila, ker sem takrat že hodil v prvi razred in ni bilo prostih sobot. Pouk smo imeli ves teden od ponedeljka do sobote. Z očetom sta šla podirati

drevje v gozd, kot smo takrat rekli, če smo šli na Nanos. Ker pa je bilo potrebno vzeti s seboj kar nekaj orodja, od sekir do žagona (to je bila široka in dva metra dolga žaga, ki jo je vsak na svojem koncu vlekel pri podiranju drevja) in hrane, smo zapregli voz z lojtranci in si s tem prihranili 20 km poti, saj smo se na vozu lahko vsi peljali. Od doma se je ponavadi odhajalo ob štirih zjutraj, saj so bile za pot potrebne cele štiri ure.

Prvo presenečenje nas je čakalo dober kilometer pod Mančami, ko smo za grmovjem ugledali moško kolo, za katerega je Dore takoj sklepal, da je bilo prejšnji večer ukradeno pri Ščeku v Mančah, ki je večkrat organiziral plesse. Ti plesi so bili dobro obiskani od blizu in daleč. Na njih so največkrat igrali tako imenovani Prvačkovci in še zdaj se spominjam pesmi Marina, ki je bila takrat zelo popularna. Kolo, ki je bilo takrat vredno celo premoženje, se je res izkazalo za ukradeno in ga je lastnik prišel iskat čez nekaj dni, meni pa je v zahvalo stisnil v roko stotaka.

Da sem si svojo prvo pot na Nanos dobro zapomnil, je krivo tudi vreme, kajti preden je padlo prvo drevo, je začelo snežiti. Snega je v dobri uri zapadlo več kot 10 cm. Slabo obuvalo se je razmočilo in oče je videl, da me zelo zebe, tako da me je odpeljal k Abramcu, kjer sem se posušil in ogrel med časom, ko sta z Doretom delala v gozdu. Kot je za spomladanski sneg v navadi, je popoldne, ko smo se vračali, že skoraj skopnel.

Nekako v tem času, mislim da je bilo leta 1960 se je v aprilu mesecu oralo njive za koruzo. Za to delo se je takrat uporabljalo dva para konj. Ponavadi se je zbralo več lastnikov in s skupnimi močmi so to delo opravili najprej enemu, pa drugemu in tako dalje. Tako je tudi Dore pomagal našemu sosedu pri sajenju koruze. S sosedom sta bila na njivi, ko so se pričeli zbirati črni oblaki in napovedovali prvo spomladansko nevihto. Sosedova žena je gledala v nebo in se v skrbi za svojega moža odpravila z rezervnim dežnikom možu naproti. Ko je bila na pol poti, na planjavi, imenovani Zgon, kjer smo običajno pasli krave iz cele vasi, je enkrat samkrat zagrmelo in nesrečno žensko je udarila strela. To je bilo popoldan, ravno ko smo se otroci vračali iz šole v Ložah in se spominjam, da je tudi nas ujel dež na poti domov. Doma sem že izvedel, da je bila žrtev strele sosedova Anča Tončkova, kot smo jo po domače imenovali. Seveda smo šli pogledat in res je ležala tam na planjavi. Še vedno vidim pomodrel obraz, strgano zgornje oblačilo in ogrodje dežnika, ki je ležalo v bližini, naokrog pa so bili razsuti majhni koščki črnega blaga, kot ostanek dežnika. Potem sta z vozom prišla moj oče in sosed ter jo položila na lojtranca, ki so bila

postlana s svežo slamo in jo odpeljala domov. Na tistem kraju je bila še dolgo od strele ožgana trava. Kasneje je bil iz kamna zložen križ, ki je označeval nesrečni kraj, vse dokler ni bil na tej jusovski parceli zasajen vinograd.

Sestra Majda je štiri leta starejša od mene. Rodila se je v Ložah pri Benčinovih, od koder je bila moja mama doma. Tam je preživela tudi prva otroška leta, dokler se nista z mamo preselili na dom mojega očeta. V Ložah se je zelo navezala na mlajšo mamino sestro Jožko, ki se je kasneje poročila na Vrhe v vas Stomaž in smo jo kasneje vsi radi obiskovali. Seveda ne z avtomobilom, kot to delamo danes, ampak peš. Na izbiro smo imeli dve poti; ena je vodila čez Jasen, Zavovsco in mimo vasi Bogo. To smo uporabljali, kadar smo šli sami iz Manč. Če pa smo se dogovorili še s teto Zoro, ki je bila poročena na Gočah, smo se srečali pri Goškem križu in pot nadaljevali čez Šušterjouc mimo vasi Gradišče pri Štjaku in se prek Ocince spustili v vas Stomaž. Steze in poti so bile v tistem času uhojene, saj so tudi Vrhovci v obratni smeri veliko hodili v Vipavo. Za pot smo ponavadi potrebovali dobri dve uri, a to takrat ni bila nobena težava. Največkrat smo ob taki priliki s seboj nosili še kakšnega piščanca, zajca ali kokoš. Za to so bile primerne posebne mrežaste torbe, da je prišel piščanec na cilj živ, saj takrat ni bilo hladilnikov. Ti piščanci niso bili taki kot danes, ko zrastejo na farmi v petih tednih, ti so bili spuščeni po dvorišču in so za enako velikost potrebovali pol leta. Zato pa je bila razlika tudi v kvaliteti mesa. Teta Jožka je potem te piščance odpeljala v Trst in jih tam prodala, nazaj pa pripeljala stvari, ki jih pri nas ni bilo. Najbolj veseli smo bili rjavih, semiš gležnarjev, v katere smo bili radi obuti. Vrhovci so takrat spadali v tako imenovani maloobmejni pas in so s posebnimi prepustnicami lahko štirikat mesečno prestopili mejo z Italijo. Prav tako so imeli ugodnosti pri prenašanju blaga preko meje, kar so v tistih časih splošnega pomanjkanja s pridom uporabljali.

Enkrat ali dvakrat sva s sestro pri teti Jožki za nekaj dni tudi ostala. To so bile edine počitnice v mojem življenju, ki pa v resnici sploh niso bile počitnice, saj je bilo potrebno pomagati pri kmečkih opravilih kot doma. Še več, pri hiši so imeli vola, in ko so z njim odšli na delo v polje in je bil v času, ko ga niso potrebovali, privezan pri kakšnem drevesu. Seveda so ga v poletnem času napadali roji obadov in otroci smo bili zadolženi za njihovo odganjanje z zeleno vejo v roki. To pa je bilo hudo dolgočasno delo, zato smo si čas krajšali z lovljenjem velikih obadov. Skozi zadek smo jih prebodli z 10 cm dolgo travnato bilko, jih spuščali

ter opazovali njihov let. Rekli smo, da gredo na Pivko travo kosit. Danes bi temu rekli mučenje živali, a to je bila v resnici naša igra, saj nismo poznali risank in računalniških igrice kot današnji otroci.

S sestro sva nabirala tudi zdravilna zelišča, pravzaprav smo jih nabirali vsi trije: mama, sestra in jaz, pa tudi Štefka Grogerjeva se nam je večkrat pridružila. S tem smo si izboljšali družinski proračun. Najbolj donosno je bilo listje šmarnic. Tega smo najprej nabirali nad vasjo, ko pa ga je zmanjkalo, smo hodili nabirat na Razdrto. Zjutraj smo se odpeljali z avtobusom, ki je vozil preko Manč iz Gorice do Ljubljane in na Razdrtem izstopili. Največkrat smo nabirali na Golem vrhu, kjer danes poteka avtocesta. Zaradi vseh tegob, ki so nas pri tem spremljale, ga je moja mama poimenovala Zagulen vrh. Popoldan smo se z avtobusom z Razdrtega spet vračali domov. Spominjam se slabe volje sprevodnika, ki je moral naše vreče, napolnjene s šmarničnim listjem, nalagati na streho avtobusa, kjer se je takrat prevažala prtljaga. S tem listjem je bilo potem še veliko dela. Potrebno ga je bilo posušiti v senci, da ni porjavelo, kar pa je bilo kar dolgotrajno delo. Potem smo ga naložili v velike vreče in ga na vozu odpeljali v Vipavo k Francetu Rodmanu, ki je imel takrat odkupno postajo. Denar je bil zelo dobrodošel, saj drugih zaslužkov ni bilo.

Po končani osnovni šoli se je šla sestra učiti za trgovko. Vajeniško dobo je opravljala v Podnanosu v trgovini z mešanim blagom, kot so takrat dejali. Vsaki dan je peš ali s kolesom hodila preko Podrage v Podnanos. Takratni vajeniški sistem je bil sestavljen iz štiri in pol mesečnega teoretičnega šolanja na trgovski šoli in v ostalem času iz praktičnega dela v prodajalni. Pozimi in v slabem vremenu pot ni bila nič kaj prijetna. Spominjam se, da sem jo leta 1965 šel obvestit v Podnanos o smrti stare matere in poslovodkinja ji je dobrodušno dovolila, da je delo zapustila in je lahko odšla domov, kjer je bilo ob smrti potrebno marsikaj postoriti. Ko je kasneje opravljala samostojno delo v Ložah in na Slapu, sem ji večkrat šel pomagat napolnit kason z moko, saj so bile vreče težke po 50 kg. Vse te artikle se je takrat prodajalo 'na vago' in zajemalo z zajemalko (vejenco) iz lesenih kasonov, ki so bili pokriti s pokrovi, da miši, ki so bile stalni stanovalec po trgovinah, niso mogle do moke.

Na svoje otroštvo imam lepe spomine. Živelimo na vasi in ob kmečkem delu in ob vragolijah, ki smo jih počenjali, ni bilo nikoli dolgčas. Tam nekje do dvanajstega leta je bilo glavno otroško delo paša živine. Spomladi smo pasli na tako imenovanih gmajnah, to je bila zemlja, last vseh vaščanov, v

jeseni pa vsak na svojih travnikih na travi, ki je zrasla po zadnji košnji. Spomladi je bilo zato obilo družbe, saj smo na skupnem pašniku pasli vsi otroci iz cele vasi. Igrali smo se razne igre, kot so škrlanje, klinge zbijati, klenkat, kamenčat, pa tudi Nemci in partizani so prišli na vrsto. Ob tem smo večkrat pozabili na živino in bilo je tudi hude krvi s strani lastnikov sosednjih parcel, ko si je kakšna krava poiskala boljšo pašo.

V jeseni pa je bilo bolj dolgčas. Dnevi so bili krajši in tako je bilo treba na pašo takoj po prihodu iz šole. Pasli smo vsak na svoji parceli, daleč drug od drugega. Takrat sem s seboj vedno jemal kakšno knjigo in ob branju zanimivih zgodb je čas kar hitro minil. Včasih mi je bilo še žal, da sem moral odgnati živino domov, saj bi najraje ostal in v miru knjigo prebral do konca.

Najbolj smo otroci čakali poletja. To je bil čas šolskih počitnic in čas, ko smo se hodili kopat v potok Močilnik. Vsaka vas je imela svoje "kopališče". Naše je bilo na Gmajnci, kamor so hodili tudi Gočani. Topla voda v Močilniku je blagodejno vplivala na našo higieno, ki je bila čez leto bolj pomanjkljiva, saj doma nismo imeli kopalnic niti vode iz vodovoda. Preko leta smo se umivali v škaflu, vodo ki jo je bilo potrebno prinesiti iz skupnega vodnjaka, pa smo segrevali na štedilniku. Seveda si kakšnega bolj temeljitega umivanja nismo mogli privoščiti vsak dan. Pri poletnem spravilu sena je bila naloga nas otrok največkrat tlačenje sena nekje pod tramovi skednja, kjer je bilo najbolj vroče in največ senenega prahu. Pri tem delu smo s podstrešja prihajali vsi prepoteni in prašni. Prav zato je bilo poletno kopanje še bolj zaželjeno in v času popoldanskega počitka, ko so starejši za kakšno uro legli k počitku, smo mi otroci stekli na Močilnik. V dnevih, ko je bilo več prostega časa, to je bila običajno nedelja, smo tudi ribe lovili. Bili smo kar uspešni. Uporabljali smo več načinov; lov pod kamni in koreninami z roko ali pa z lokom in puščico, ki smo ga izdelali iz starih špic zavrženih dežnikov. A bile so tudi s tem težave. Pod kamni si včasih prijel namesto ribe kačo kobranko, ki smo jo mi imenovali modras, ker je podobne barve in tudi glavo ima srčaste oblike, a ni nevarna. Nič kaj prijeten občutek ni bil. S špicami starih dežnikov pa je bil tudi problem, saj je vsako leto dvakrat v vas prišel s svojim orodjem Rezijan, ki je lonce flikal in popravljajl dežnike, tako da je bilo zelo težko priti do uporabnega materiala za izdelavo loka.

V prvi in drugi razred sem hodil v šolo v Lože.

Takrat je poučevala tovarišica Silva Vehovar, ki smo jo ob prihodu v razred pozdravljali z rekom: "Za domovino, s Titom naprej!" Učila je oba razreda skupaj. En čas se je ukvarjala s prvim razredom, ko pa so ti delali določene vaje, je razlagala drugemu razredu. Imam jo v zelo lepem spominu. Bila je stroga, a poštena. Spominjam se tudi tete Lojzke, ki nam je pripravljala malico. Najbolj se spominjam oranžnega sira v velikih škatlah in mleka v prahu, ki ga je takrat Jugoslavija dobivala kot pomoč v hrani. Rekli smo mu tudi Trumanov sir, ker je prihajal iz Amerike.

Ostalih šest razredov sem opravil v Vipavi. Štiri leta sem hodil peš v šolo in v zimskih mesecih,



Odhod soseda k vojakom leta 1959 s konjsko vprego na trgu v Vipavi (tretji z leve stric Miro, peti z leve stric Dore)

ko je brila burja z dežjem, sem prihajal domov premočen do kože, saj nismo imeli ustreznega oblačila za take vremenske razmere. Zadnji dve leti pa so že organizirali šolski avtobus in sem se v šolo in domov vozil. V dnevih, ko je bila močna burja, nam je g. Ivo Plešnar, ki je bil šofer avtobusa, ukazal, da smo šli vsi na stran proti burji, pa je vseeno avtobus prestavljalo po cesti, vendar se nikoli ni zgodilo kaj hujšega.

S štirinajstimi leti sem končal osnovno šolo. Potem sem eno leto iskal ustrezno vajeniško mesto, pa ni bilo nič iz tega. Takrat je bilo vajencev na pretek in če nisi kakšnega poznal, nisi prišel noter. Doma pa se niso kaj dosti obremenjevali s tem, tako da sem eno leto paziral, bi rekli sedaj. V naslednjem letu pa sem se naveličal in si sam uredil za šolo v Ljubljani. Po prihodu v Ljubljano sem bil prve dni precej nebogljen in celo v skrbeh, če bom ponovno našel pot na avtobusno postajo. Takrat sem se spomnil Markove stare matere, ki se je nekoč na klopci pred našo hišo pogovarjala z našo teto Franco. Obe sta imeli že čez devetdeset let in teta Franca ji je razlagala kje je vse bila: v Trstu, na Dunaju, v Kairu, v Aleksandriji... Na koncu pa jo je

vprašala: "No, kje si pa ti hodila po svetu?" "Ja," je odgovorila: "Jaz pa sem v svojem življenju bila trikrat v Ajdovščini, dvakrat v Postojni in enkrat tudi v Ljubljani." Približno takšne izkušnje s potovanji po svetu so bile v tistem času tudi moje.

A sem se hitro vživel. Spoznal sem nove prijatelje, nove običaje, novo mestno okolje in odpiral se je

nov svet, kakršnega do tedaj nisem poznal. Zapisala se je prva knjiga v mojem življenju in začela se je pisati nova, kot Ostrorogemu jelenu v knjižnem delu Bobri, ki ga je napisal naš pisatelj Janez Jalen. Otroški svet in življenje na vasi se je počasi, a vztrajno umikalo med spomine, čeprav sem se vedno rad vračal domov.

*Zapisal v aprilu leta 2008 Lexi
Fotografije Aleš Semenič*

IZ NAŠE KS

Aktualno v KS Vipava

Lep jesenski pozdrav!

Kot je večina vas seznanjenih, se že dalj časa pripravlja Občinski prostorski načrt (OPN). Že pred časom smo na sestanku KS podali predloge za individualno gradnjo na posameznih območjih v Vipavi in na Zemonu. Predlogi so bili: desna stran ceste v Vrhpolje, določene parcele na Zemonu, Na produ, ob magistralni cesti (Frnaža), travniki ob Vinarski cesti. Dane predloge je občina poslala na Ministrstvo za okolje in prostor v Ljubljano. Le-ti se usklajujejo z Ministrstvom za kmetijstvo in dani odgovori so za Vipavo zelo slabi. Po prvem odgovoru praktično na območju KS Vipava ni nobene nove zazidalne površine. S tako odločitvijo se v KS odločno ne strinjamo. Zadolžili smo občinsko upravo, da vztraja najmanj na enem ali dveh zazidalnih območjih. Na končne odgovore in dejstva bomo morali na žalost vsi skupaj počakati. Mlini v Ljubljani meljejo počasi in predvsem črno moko.

Drugi del informacij je povezan tako s KS kot tudi z mojo službo. Kot ste opazili, smo ohranili nekatera parkirišča, invalidsko pot, označili nekatere nove prehode za pešce, itd. Obnova je potrebna predvsem zaradi lanske izgradnje kanalizacije in plana prometne ureditve Vipave. Prva faza bo končana po koncu snemanja filma. V drugi fazi bo parkiranje na Glavnem trgu omejeno na dve uri. Ker je prišlo že do precejšnjega negodovanja, vas moram seznaniti, da so vsa parkirna mesta občinska in nikakor ne pripadajo stanovalcem. Da bi bila njihova 'lastnina', lahko vsak izkoristi možnost najema, kot je bilo objavljeno že pred časom. Ker smo lastniki avtomobilov v prednosti pred tistimi občani, ki avta nimajo, bomo stremeli k temu, da se cone za pešce večajo.

V kratkem bodo postavljeni na vhodih v Vipavo znaki za 'CONO 30' in za nove prehode. Ker nekateri vztrajno kršite prometne predpise (invalidska pot, pločniki, modre cone), vam sporočam, da prevzemite odgovornost nase.

Da ne bo moje poročilo tako pesimistično, pa smo Vipavci lahko ponosni, da smo bili izbrani za snemanje novega celovečernega filma Cirkus Columbia. Verjetno bo tudi premiera v Vipavi v prihodnjem letu.

Naj vam iz mošta postane dobro vino, v shrambah veliko jesenskih dobrot, pa lepo se imejte.

*Boris Ličen,
Predsednik KS*

HITRA CESTA SKOZI REBRNICE

13. avgusta 2009 ob 18.00. uri se je Vipavska dolina povezala z Ljubljano oziroma hitra cesta je končno zgrajena

Kot smo napovedali v prejšnji številki Vipavskega glasa bi morala biti otvoritev hitre ceste konec julija 2009, vendar se je to zgodilo dobrih 14 dni kasneje oziroma točno 13. avgusta 2009 ob 18.00 uri. Prevoz po hitri cesti je dejansko stekel okrog 21.00 ure istega dne.

Zadnja zamuda je nepomembna, saj je celotna izgradnja hitre ceste od Vrtojbe (meja z Italijo) do Razdrtega trajala po dosegljivih podatkih kar 40 let. Seveda je bilo zadnjih 14 dni zelo dramatičnih, saj je bilo vzrokov, da cesta še ni odprta (predvsem namišljenih), več kot dovolj, predvsem so bili zelo izvirni. A o njih kdaj drugič.

Kot nekakšen pravni temelj za začetek izgradnje hitre ceste od Vrtojbe do Razdrtega in naprej proti Ljubljani oziroma v današnjem času tolikokrat izrečen avtocestni križ, je bil zakon o avtocesti Šentilj – Nova Gorica, ki je bil sprejet v letu 1969. Sprejela ga je takratna vlada RS pod vodstvom znanega politika Staneta Kavčiča.

V takratni vladi je sedel tudi g. Joško Štrukelj, ki je bil v letih 1963-67 tudi novogoriški župan. Nato se je dolga leta razpravljalo o trasi, o interesu, o finančah, itd.

Skratka, 40 let je od takrat in po 40-ih letih smo v sredini avgusta 2009 skupaj na Severnoprimer-skem dobili od Vrtojbe do Razdrtega 40 km hitre ceste.

Če bi se igrali s številkami, bi lahko rekli, 1 km na 1 leto.

Seveda ni vse tako enostavno.. Dolga leta se ni nič zgodilo. Začelo se je z izgradnjo ravninskega dela hitre ceste, ki ima v velikem delu oznako za avtocesto, kar pa ni, saj je na njej omejitev 100 km/h in nima odstavnega pasu. Ima samo tako imenovana SOS izločevalna mesta na vsakih 800 metrov.

Zaradi nam bližjega pogleda, bomo predstavili izgradnjo hitre ceste preko območja občine Vipava.



Otvoritev Hitre ceste Log - Vipava 1. oktobra 2001

Prvi začetki za gradnjo preko občine Vipava, so se pričeli še pod takratno občino Ajdovščina. Konec 80-ih let je bilo kar nekaj burnih sej, saj vsi niso bili ravno naklonjeni izgradnji hitre ceste.

Pobudo za izgradnjo hitre ceste preko območja občine Vipava je z ustanovitvijo občine Vipava leta 1994 prevzela kar sama občina Vipava, ki ji že od samega začetka izgradnje hitre ceste županuje mag. Ivan Princes.

Če si zadevo pogledamo bolj podrobno, je bila Uredba o lokacijskem načrtu za Primor-

ski krak avtoceste na odseku hitre ceste Razdrto – Vipava objavljena v Uradnem listu 3.9.1999.

Uredba je pravna podlaga za izvedbo del. Uredba opredeljuje vse podrobnosti, ki se nanašajo na izgradnjo hitre ceste in je tudi pravni temelj za vsa pogajanja občine Vipava z DARS-om.

Takoj po sprejetju uredbe se je začelo z odkupi zemljišč in izdelava lokacijske in projektne dokumentacije, s pridobitvijo gradbenih dovoljenj. Vse to je bilo zaključeno v letu 2000 za del od Loga do Vipave. Dejanska dela v Logu (občinska meja) so se pričela konec oktobra 2000. To je bil začetek del sicer 15,8 km dolge trase preko območja občine Vipava. Izgradnja prvih 3,4 km dolgega odseka je potekala relativno hitro, saj je bila otvoritev že 1. oktobra 2001. Otvoritev je bila

na mostu čez reko Vipavo pri sotočju s hudournikom Bela. Že nekaj mesecev kasneje se je dogradil in odprl tudi vipavski priključek. Ob odprtju tega odseka se je v Vipavi zgodila prva sprememba. Ob 14.00 uri so sprostili promet in v Vipavi kar naenkrat ni bilo več kamionov vseh mogočih registracij. Precej čuden občutek. Na relativno tišino se je bilo treba navaditi.

Seveda je za Vipavce navedeni odsek napravil kar nekaj nevšečnosti. Posebej so bili prizadeti dostopi do kmetijskih parcel, poljske poti in večno poplavljeni »zemonski« podvoz. Zaradi visoke podtalnice in izredno nizke gradnje hitre ceste je bil podvoz tako rekoč neprevozen. Voda je izginila le v največji suši. Prevoz je bil mogoč le z največjimi traktorji. Prizadeti občani (predvsem kmetje) so se organizirali v nekakšni civilni iniciativi, ki je bila v veliko pomoč občini za pogajanje z DARS-om, da končno le uredi zadeve.

Po več kot leto dni trajajočih pogajanjih, sestankovanjih in protestih je DARS le pristopil k reševanju. Odvodnjavanje s podvoza je speljal za jez dovodno od rešetke za stari rokav Vipave in postavil v celoti novo odvodno kanalizacijo. Zadeva se je precej izboljšala, vendar v večjem deževju še vedno na delu podvoza stoji luža.

Z izgradnjo hitre ceste se je pridobilo tudi primerne deviacije poljskih poti, ki pa jih nekateri uporabniki kmetijskih parcel občasno deloma kar zaorjejo, kljub temu, da so lepo vidne razmejitve med poljsko potjo in njivami.

Kakšno leto kasneje (začetek v letu 2002 dokončanje leta 2003) so odprli tudi odsek do strelišča Mlake z navezavo na glavno cesto G1-12. Veliko problemov se je moralo rešiti zaradi Mlak. Najprej so motile žuželke raznih vrst, ptiči, rastline in tudi samo strelišče.

Vse se je nekako dogovorilo in uskladilo. Nekoliko mlajši občani o tem vedo le malo ali nič. Cesta pač pelje svojo pot. Tako je samoumevno.



Na pobudo krajanov Podnanosa je tunel dobil novo ime

preprečuje drsenje terena.

Seveda tudi tukaj ni šlo brez zapletov. Najprej se je trasa nad Hraščami na pobudi krajanov Hrašč prestavila nekoliko višje od prvotno predvidene. Kar precej usklajevanj in sestankov, ki so se odvijali predvsem v Podnanosu, je bilo potrebnih, da se je sprejela dopolnjena lokacijska uredba, ki je vse to omogočila. Glede na to, da so prizadeti bolj zadovoljni kot so bili pri prvotni varianti trase, je bila rešitev očitno dobra.

Ves čas gradnje je s strani občinskega sveta občine Vipava imenovana Komisija za

In v letu 2002 se je začel graditi zadnji najtežji del Rebrnice v dolžini približno 10 km. Ta del se je gradil kar 7 let in je bil spremljan z največ težavami. Večji del trase pelje po območju KS Podnanos in KS Lozice po izredno zahtevnem terenu. Od Vipave do Razdrtega se cesta dvigne za 497 metrov, naklon pa doseže največ 5,9%. Na cesti sta dva predora, dva pokrita vkopa, sedem viaduktov dolgih 151 do 700 metrov, en mostiček, trije podvozi in osem prepustov. Skratka, prava cestna »lepotica«, pravi učni primer gradnje, saj so na tako majhni razdalji vse vrste objektov. Seveda so ti objekti postavljeni v tako imenovane vodnjake, s katerimi se



Otvoritev HC 13, 8. 2009

spremljanje izgradnje hitre ceste. V komisiji, ki jih imenuje vsak na novo sklicani občinski svet, so tako svetniki, krajanji in strokovnjaki s področja gradnje. Komisija je zagotovo odigrala pomembno vlogo. Člani so tudi sproti seznanjali svoje sokrajane o tekočih dogajanjih. S tem se je rešilo mnogo težav, ki prihajajo zaradi neinformiranosti.



Starodobniki so se prvi zapeljali po odprti HC

Najbolj zapleteni so bili zadnji tedni pred otvoritvijo, saj je bilo kar pet tehničnih pregledov. Vsi po vrsti so trajali po deset in več ur. Skratka, bilo je naporno in odgovorno. Vsak član komisije je moral zastopati interese ustanove, ki mu je zaupala tako odgovorno delo.

Na koncu je bilo še toliko pripomb, da se v bistvu do zadnjega dne ni vedelo, ali bo izdana odločba o poskusnem obratovanju ali ne. Ministrstvo za okolje in prostor je le-to izdalo 13.8.2009, torej na isti dan kot je bila otvoritev.

Otvoritev je bila na četrtek v popoldanskih urah. Trak na novi poti čez Rebrnice so skupaj prerezali trije mladi domačini. Domačini, ki so od svojega rojstva do tega dne rasli ob cesti, po kateri so neustrašljivo brneli kamioni, tako ponoči kot podnevi. Skratka hrup in promet je bil njihov svet. Takoj za odprtjem so po cesti zdrveli starodobniki. V Podnanosu pa je kar naenkrat nastopila tišina, ki se ji je potrebno še navaditi. Verjetno ne bo večjih težav.

Kljub otvoritvi in zadovoljstvu pa ima DARS oz. izvajalci del še zelo veliko obveznosti do Občine Vipava oziroma naših občanov, o čemer bomo napisali kaj več v naslednjih številkah Vipavskega glasa.

*Jože Papež,
tajnik Občine Vipava*

Izgradnja nove dostopne ceste med Škofijsko gimnazijo in Centrom starejših občanov

Občina Vipava je opravila razpis za izbiro izvajalca del za izgradnjo komunalne infrastrukture ob Centru starejših Vipava. Za izvajalca del je bilo izbrano podjetje Primorje d.d. kot najugodnejši ponudnik.

V sklopu pogodbenih del se bo zgradil javni del fekalne in meteorne kanalizacije, vodovodne napeljave in ustrezni del infrastrukture za energetske oskrbo z električno in plinsko energijo.

Občina Vipava ima za komunalno urejanje tega dela v proračunu predvidenih 200.000,00 EUR. Zaradi novega cestnega priključka in zagotovitve ustrezne vidljivosti bo potrebno odstraniti dve starejši lipi drevoreda in dve mladi, ki sta bili posajeni pred leti. Za odstranitev lip je bilo pridobljeno soglasje Zavoda za kulturno dediščino in pridobljeno gradbeno dovoljenje.

Načrt ureditve predvideva poleg izgradnje nasipa in novega cestnega priključka tudi izgradnjo nove sprehajalne poti z drevoredom, ki bo potekal v Lanthierijevi osi. Sprehajalna pot in drevored bosta potekala ob zidu Škofijske gimnazije v smeri od magistralne ceste proti reki Vipavi. V tej fazi bo zgrajen samo del tega drevoreda, in sicer v enaki dolžini kot bo dolžina nove ceste.

Gradnja kanalizacije po Vinarski, Vojkovi in v Tabru

Občina Vipava je po izvedenem postopku javnega naročanja izvedla razpis za izbiro izvajalca del izgradnje kanalizacije od čistilne naprave do križišča na magistralni cesti, po Vinarski in Vojkovi cesti.

Kanalizacija po Vojkovi ulici bo potekala po celotni ulici do mostu čez reko Vipavo in zajema tudi celotno področje Tabra. Zaradi nižje lege Tabra je predvidena izgradnja črpališča fekalne kanalizacije.

Za izvajalca del je bilo izbrano podjetje Marc d.o.o. iz Ajdovščine.

Izvajalec je z deli pričel konec meseca avgusta. Trenutno se dela izvajajo v bližini gasilskega doma.

Prebivalce in koristnike cest, kjer se dela izvajajo, prosimo za razumevanje zaradi slabših pogojev uporabe javnih površin in cest. Planiramo, da se bodo dela izvajala do konca meseca februarja 2010, če bodo zimski meseci omogočali normalen potek del. V kolikor opazite nepravilnosti oziroma boste moteni več kot je nujno potrebno zaradi izvedbe del, nam to sporočite. Za sporočanje lahko uporabite tudi elektronski naslov obcina.vipava@siol.net.

*Božidar Lavrenčič,
svetovalec župana*

Poletne kulturne prireditve »Izvir voda in glas srca« v občini Vipava

Poletne kulturne prireditve »Izvir voda in glas srca«, ki potekajo v okviru projekta Imago Sloveniae - Podoba Slovenije, praznujejo letos deseto obletnico. Že deset let nepretrgoma se v občini Vipava vsako poletje odvija niz kulturnih prireditev, katerih pokrovitelj je v celoti občina Vipava. Prireditve so brez vstopnine in vsa organizacija brezplačna. Strošek prireditev so nastopajoči, ki prihajajo od drugod, ozvočenje, osvetlitev in minimalni stroški, ki nastanejo ob vsaki organizaciji. Zastavljen projekt poletnih kulturnih prireditev je proračunsko znašal približno 11000 EUR. V letošnjem letu so se sredstva za ta namen več kot prepolovila, vendar sem prepričan, da se kvaliteta programa s tem ni okrnila. Povabili smo domače izvajalce, ki želijo nastopati in so cenovno sprejemljivi. Letošnje poletje v občini Vipava je skupaj popestrilo enajst kulturnih prireditev.

Vipava ima krasno mestno jedro; Lozice, Podnanos, Vrhpolje, Slap - so čudovita vaška središča in poletne kulturne prireditve so se dogajale v vseh teh krajih.

V okviru programa za leto 2009 je bilo izvedenih šest prireditev. Razen koncerta Vipavskih tamburjašev in Vipavskih tamburašev, so bile nekatere prireditve v Vipavi slabo obiskane:

Občina Vipava z resnim in kulturnim odnosom do dogajanja pristopa velikodušno in odprto. Preko celega leta se v kulturni dvorani in po vsej občini zvrsti preko 100 kulturnih in športnih prireditev.

Trditve, da se v občini ali v Vipavi nič ne dogaja, ne držijo. Dogajanj se je treba le udeležiti.

Boris Ličen

Zakaj kar naenkrat REBERNICE, če smo se do sedaj vozili po Rebrnicah?

Najbrž je kar veliko število tistih, ki se tako sprašujejo.

Domačini že leta uporabljamo »Rebrnice«, da pridemo do Ljubljane. Nikoli pa se nisem peljala čez »Rebernice«. Ko sem se včeraj vračala z dopusta na Obali, sem bila nemalo presenečena, ko sem na tabli zagledala napis »REBERNICE«.

Namreč, beseda »Rebrnice« je naglašena na samoglasniku i in zato pred zložnim r e-ja ne sme biti, saj potem ta ni več zložni in besede nikakor ne moreš prebrati, ne da bi se naglas prestavil na drugi e - Rebernice.

Vendar so to za nas - domačine - še vedno Rebrnice, ki bodo »izginile«, če bomo dopustili in prepustili odločanje - ki je že odločeno - drugim. »Tujec«, nedomačin, bo po zdajšnjem zapisu na tablah prebral besedo, kot da je naglašena na drugem e-ju, ker drugače enostavno ne gre. In tako prihaja do »nasilnega« spreminjanja jezika.

Resda se jezik spreminja, ampak ne tako. Ker »nedomačini« pač zapišejo besedo po svoje, ne da bi se pozanimali ali kaj vprašali. Morda pa so krivi tudi novinarji, ki so kar naenkrat začeli zapisovati »Rebernice«.

mag. Lejla Irgl, univ. dipl. spl. jez. in prof. teol.

* * *

Ob svetovnem dnevu jezikov, 26. septembru

Ob svetovnem dnevu jezikov bi rada opozorila na pomen jezika kot osnovnega komunikacijskega sredstva in njegov pomen za narod, ki ga govori. V vse bolj globalnem svetu, ki ga jezikovno povezuje angleščina kot lingua franca, je še toliko pomembneje, da ohranimo lasten jezik, saj krepi našo samobitnost in zavest o pripadnosti lastnemu narodu.

Za slovenščino - odkar je država, v kateri se govori, postala samostojna, in še članica Evropske unije - se ni bati, saj je tako postala enakopravna jezikom velikih narodov: angleščini, nemščini, francoščini, italijanščini, ... Skozi zgodovino pa ni bilo vedno tako. Vedno smo bili pod nadvlado kakega drugega naroda in tako slovenščina ni bila nikoli na prvem mestu, kot uradovni jezik pa sploh ne. Vendar pa zato ni treba postati ravnodušen in mačehovski do nje, ker da je zanjo zdaj lepo poskrbljeno. Ne, treba je zanjo skrbeti in jo negovati, saj je del nas, del naše identitete in našega delovanja. Izraz naših misli, občutkov, naših dejanj, ... Slovenski jezik je potrebno gojiti in ga uporabljati na vseh področjih sporazumevanja!

Nimajo pa vsi jeziki te sreče, da bi postali uradni jeziki držav, v katerih se govorijo, nimajo možnosti, da bi se razvijali na vseh področjih. Zato vsak dan tudi kak izumre, ne da bi ga sploh spoznali. Na svetu je več kot 6 tisoč jezikov, med katerimi so manjše in večje razlike, nekateri so si zelo podobni, drugi pa nimajo kake stične točke.

Jezik obstaja, dokler živijo njegovi govorniki. In tudi njegova funkcionalnost je odvisna od njih samih. Jezik je živ, se spreminja. Vendar ne na silo, ne tako, kot se to v zadnjem času dogaja s slovenščino. Ko manjšina govorcev (tu mislim predvsem na novinarje) »vsiljuje« neko besedo oz. strukturo- brez preverjanja, če je pravilna - toliko časa, da se ta »prime«. Jezik se spreminja naravno, z razvojem - tehnološkim in miselnim ... Tudi tujke so del jezika in jih včasih ne moremo nadomestiti z domačo besedo. In dokler je osnovno besedišče jezika slovensko, je tudi jezik slovenski oz. slovanski. Angleščina že nekaj let brez omejitev dopušča vnašanje tujih besed. In to zato, ker te ne spreminjajo njenega osnovnega besedišča in ne sistema jezika. Sistem jezika pa se spreminja zelo počasi. Tisto, kar se hitro spreminja, je besedišče.

Vendar pa zato ni treba pretiravati z rabo tujih besed v poimenovanjih. Poimenovanja javnih objektov - trgovin, poslovalnic, frizerskih salonov, mesnic, kozmetičnih salonov, raznih centrov dobrega

počutja, poslovalnic – naj bodo slovenska. Pa tudi osebna lastna imena. Bodimo ponosni na svoj jezik in njegov izvor.

V raznolikosti je lepota. Da vsak lahko s svojim jezikom predstavi svoj narod. Upam, da ga bomo Slovenci še dolgo.

mag. Lejla Irgl, univ. dipl. spl. jez. in prof. teol.

IZ TRG - a VIPAVA

Vipavska trgatev 2009

Letošnja Vipavska trgatev se je odvijala od 11. do 13. septembra. Organizator letošnje prireditve je bil Rok Gulič s. p., Center za razvoj podeželja in turizma TRG Vipava pa je nudil pomoč pri posameznih aktivnostih. V petek je bila prireditev Košnikova Gostilna, ki ji je sledil koncert glasbenih skupin. Sobota je bila dokaj športno obarvana: mednarodni turnir v nogometu, kolesarska dirka na Nanos, košarka za otroke in tekmovalje v balvanskem plezanju. Športnemu programu je sledil plesni spektakl in nastop priznanih glasbenih skupin.



Na razstavi grozdja

V nedeljo se je ob sejmu obrti in podjetništva izvajal osrednji program, ki je začel z otroškim živ-žavom. Sledilo je žegnanje mošta in kronanje 1. vipavske vinske kraljice. Po kronanju nas je obiskala povorka Teodozijeve vojske, ki je s seboj pripeljala Slovensko vinsko kraljico in na žalost obiskovalcev in organizatorjev tudi dež.

Na letošnji Vipavski trgatvi je bilo kar nekaj novosti, ki so pritegnile veliko obiskovalcev.

Na Trgu je delovala kmečka tržnica s prodajo grozdja. V Vrhpolju je bila v okviru projekta »Vipavska dolina in trta« razstava več kot 130 vrst grozdja. V okviru istega projekta so bila ocenjevanja vipavskih vin in predstavitvene degustacije. Na trgu Pavla Rušta so se predstavljali posamezni vinarji iz celotne Vipavske doline in ob njih domačija Majerija iz Slapa z domačimi jedmi. Novost je bila tudi kronanje 1. vipavske vinske kraljice, ki je bila izbrana med kandidatkami iz celotne Vipavske doline. Teodozijeva vojska, ki je pred časom privabila na bitko okrog 10.000 ljudi, je tudi na Vipavsko trgatev privabila mnogo obiskovalcev. Nekajkrat so se v koloni sprehodili po Glavnem trgu in prikazali tudi gladiatorske boje. Ob tem so obiskovalcem ponujali še izvorno pijačo iz breskev in vina.



Mimohod Teodozijeve vojske



Program na Glavnem trgu

Živahno je bilo tudi v Vinoteki Vipava, kjer so obiskovalci lahko okušali veliko vrhunskih vin in si ogledali film o Vipavski dolini. Toliko vsega. Ob Vinoteki Vipava so si lahko ogledali razstavo čipk in izdelkov iz gline. V sosednjih Apartmajih Koren je bila na ogled lepa slikarska razstava. Tako na kratko o Vipavski trgatevi tudi za vse tiste, ki se prireditve niste udeležili.

Vipava in turizem

Vipavska dolina ima izredno velik turističen potencial glede na klimo, raznolikost in razgibanost pokrajine, naravne in kulturne znamenitosti pa vino in odlično kulinariko, ki sta nosilca prepoznavnosti naše doline. Občina Vipava meri le 107 km² in leži med planotama Trnovski gozd in Nanos na severu ter Krasom na jugu. Kljub majhnosti lahko najdemo tu vse raznolikosti Vipavske doline. Vsebinsko jo lahko razdelimo na vipavsko nižino, vipavsko gričevje in nanoško planoto. Tu je bivanje prijetno v vseh letnih časih. Če je pretoplo v dolini, si lahko privoščimo hlad na planoti. Nekateri domačini teh vrednot, ki jih imamo, niti ne opazijo, nas pa nanje vedno opozarjajo turisti, ki nas obiskujemo. Izredno zanimiva so tudi vsa naselja in vasi, kajti prav vsa imajo kaj občudovanja vrednega. Med njimi nekatera tudi tako izstopajo, da bi jih lahko uvrstili v turističen vrh. V Centru za razvoj turizma in podeželja TRG Vipava obiskovalce seznanjamo s temi vrednotami. Pojasnimo jim, kaj je glede na njihov razpoložljivi čas vredno ogleda in poskušamo jih tu zadržati čim več časa. Seveda pa ob tem vedno pazimo na njihovo zadovoljstvo. Vinoteka Vipava, ki smo jo odprli pred letom, je še dodaten element pri razvoju turizma. Pri nas se oglasi veliko turistov, ki jih vina zanimajo. V Vinoteki Vipava je vin res veliko, saj imamo skoraj 150 vzorcev 45 vinarjev.



Vinoteka Vipava

Obiskovalci, ki vina lahko tudi poskusijo, so presenečeni nad številom različnih vin in vinarjev. Piko na i pa jim dodajo še vrhunska kvaliteta in domača avtohtona vina. Vinoteko obišče tudi veliko skupin, ki jim ponudimo še ogled filma in prigrizek k vinu. Vseh obiskovalcev v Vinoteki Vipava niti ni tako malo. Lansko leto smo jih naštelih okrog 6000.

Ocenjujemo, da bo letos obiskovalcev še več in med njimi veliko več tujih turistov. Mnogi med njimi vina tudi kupijo in ponesejo domov.

Sistem turističnega vodenja in izobraževanje vodnikov, ki smo ga izvedli, se nam je pokazal za izredno koristnega. Profesionalnost vodnikov prihaja tu do pravega izraza. Ob tem stremimo, da organiziramo celodnevna vodenja tako, da si turisti lahko ogledajo več lokacij in se prepustijo domači kulinariki. Cilj vseh turističnih delavcev in tudi naš je, da turisti ostanejo v naših krajih več dni. Sedaj imamo teh možnosti kar nekaj več ob odprtju novih spalnih kapacitet. Gostom lahko ponudimo spanje na Nanosu, na Slapu, na Gradišču, v Mančah in Vipavi. Kar dobro je zaseden tudi kamp, ki so ga odprli v Vrhpolju.

Za promocijo in informiranje so nam v veliko pomoč internetni portali, kamor vnašamo podatke in seveda prospekti, ki jih financira Občina Vipava.

Ko razmišljamo o razvoju turizma se vedno spomnimo starega slogana: *Turizem smo ljudje* in res je tako. Ob tem pa ne mislimo le na gostoljubnost ljudi in urejenost okolja, ampak tudi, da ljudje v turizmu vidijo priložnost za delo in zaslužek.

V vipavski občini imamo veliko prireditev in tudi tu pride do vsebine zgornji slogan.

Predvsem skupno delo ljudi na vasi in delo turističnih in ostalih društev pomaga globalnim premikom na področju turizma. Pogosto ugotavljamo, kakšna škoda je, da v sami Vipavi nimamo

več turističnega društva. Turistično društvo v Vipavi bi imelo izjemne priložnosti in možnosti delovanja na turističnem področju. Izredno bi lahko vplivalo na razvoj turizma, na povečevanje prepoznavnosti Vipave in povečevanje števila obiskovalcev. Verjetno se sami ne zavedamo, a turisti nas opozarjajo kakšne biserje imamo. Škoda, da jih ne izkoristimo. Ob tem pa vemo, da še veliko manjka in le biseri niso dovolj. <http://www.vipavska-dolina.si/>

Ponovno vabimo ljudi, ki so pripravljeni delati v turističnem društvu, da se nam oglasijo.

Nekaj ljudi se nam je že javilo in ocenjujemo, da bi jeseni društvo spet ustanovili.

Mi, ki se ukvarjamo z razvojem turizma, smo prepričani, da je za naše kraje turizem izredna priložnost, le izkoristimo jo.

Ocenjevanje vin



V Vipavi velja že tradicija, da pred našo največjo prireditvijo Vipavska trgatev.

vinarji dajo vina na ocenjevanje, tako da še preden pričnejo novo trgatev in pripravo vina, ugotavljajo uspehe preteklih let. Letošnje ocenjevanje vin je potekalo v Vinoteki Vipava na Glavnem trgu v Vipavi in je bilo po številu vzorcev izredno, saj jih je bilo dokaj več kot pretekla leta. Vina so ocenjevali uradni ocenjevalci iz KGZS Nova Gorica, ki so morali poizkusiti in oceniti 62 vzorcev. Med njimi je bilo 33 vzorcev belih

vin in 26 rdečih. Prisotna sta bila tudi rose in vini iz sušenega grozdja. Ocenjevali so vsa vina, saj noben vzorec zaradi neprimernosti ni bil izločen. Pri ocenjevanju se je velik poudarek dalo oceni vin posamezne sorte. Splošna ocena v primerjavi z lanskim letom je, da se kvaliteta, že ob tako visoki stopnji, še povečuje. Delo ocenjevanja je bilo lepo, a ne enostavno.

Najboljše ocene so dobila vina sort pinela, zelen, sauvignon in merlot.

*Center za razvoj podeželja in turizma TRG Vipava
Jožko Člekovič*

Veteranski kolesarski maraton



PO ZVVS Severnoprimska, OZVVS Ajdovščina-Vipava, Društvo veteranov SEVER severne Primorske, Kolesarski klub Dobrovo in Kolesarski klub IZVIR Vipava so 26. septembra 2009 organizirali 3. kolesarski maraton z imenom »Po poteh obeležij vojne 1991«. Maraton v dolžini 78 km s startom in ciljem v Vipavi je potekal skozi Manče, mimo Goč, skozi Spodnjo Branico, Branik, Dornberk, Volčjo Drago, Bukovico, Bilje, Vrtojbo, Rožno dolino, Novo Gorico,

Kromberk, Šempas, Črniče, Selo, Ajdovščino in Vrhpolje. Namen maratona ni bilo tekmovanje, ampak druženje in tudi promocija krajev Vipavske doline ter obujanje spominov na leto 1991. Pot, po kateri pelje maraton, ima veliko pomnikov, ki spominjajo na dogodke iz leta 1991. Najprej na prihod tankovske kolone in njenega zaustavljanja, na prve talce, spopade in osvobajanje mejnih prehodov. Maraton je bil najprej predviden za junij, a je bil zaradi izredno slabega vremena odpovedan. Tudi v septembru nas je, ob sončnem vremenu, spremljala burja s kar močnimi sunki. Burja je nagajala predvsem po startu do Goč in ob vrnitvi od Sela do Vipave. V celoti se ga je udeležilo okrog sto kolesarjev. Ob poti se je priključilo še veliko kolesarjev in kolesarilo del poti. Predvsem smo bili veseli, ker smo maraton pripeljali do cilja brez poškodb. Po zaključku maratona so vsi prijavljeni udeleženci dobili spominske medalje in nadaljevali druženje v vojašnici Vipava.

Pri organizaciji kolesarskega maratona je sodeloval tudi Center za razvoj podeželja in turizma TRG Vipava.

Jožko Člekovič

* * *

11. Študentska delovna brigada v Vipavi

Študentska delovna brigada je največji prostovoljni projekt Študentske organizacije Univerze v Mariboru (ŠOUM). To poletje se je uspešno zaključila že 11. Študentska delovna brigada v Vipavi. Preko 50 študentov, brigadirjev in brigadirjk, je vse od 24. julija pa do 2. avgusta prostovoljno pomagalo na različnih deloviščih v Vipavi in okolici.

O brigadi

Med počitnicami se vsako leto, na pobudo ŠOUM, zberemo študentje, ki smo pripravljeni prostovoljno pomagati. Pomoč nudimo prebivalcem krajev, ki so jih prizadele naravne nesreče, so demografsko ogroženi ali pa jih še nikoli nismo obiskali. S svojim trdim delom pomagamo krajanom pri obnovi in ponovni oživitvi njihovih krajev – turističnih in zgodovinskih poti, spomenikov...

Namen študentske delovne brigade je v prvi vrsti pomoč tistim, ki jo potrebujejo, spodbujanje solidarnosti med študenti, zelo pomembno pa je tudi druženje, saj se tu sklenejo prijateljstva, ki trajajo še dolgo po zaključku brigade in študija. Poleg dela pa Študentska delovna brigada združuje zabavo, spoznavanje Slovenije, njenih skritih lepot in raznolikih običajev.

Študentska delovna brigada ima bogato tradicijo. Prva je bila organizirana leta 1999 v Bovcu, kjer smo študenti pomagali pri popotresni obnovi. Leta 2000 smo se študenti z istim namenom zbrali v Kobaridu, leta 2001 smo na pomoč priskočili prebivalcem Loga pod Mangartom, ki jih je prizadel zemeljski plaz, leta 2002 smo v Osilnici ob Kolpi urejali Mirtoviški potok in turistične poti, leta 2003 so v zaledju Slovenske Istre pomagali pri obnovi zapuščenih cest v dolino Malinske, leta 2004 smo v Bohorju nad Senovim nudili pomoč na kmetijah ter očistili pot v zapuščen rudnik, leta 2005 smo v Velikih Laščah v kraju Krvava Peč urejali okolico zapuščene osnovne šole in turistične poti, leta 2006 smo prebivalcem Krajevne skupnosti Gradin ponovno pomagali urejati turistične poti, zgodovinske objekte ter druge znamenitosti, leta 2007 smo prebivalcem Koroške uredili Prežihovo pot (1,5 ure hoje), prenovili smo krožno pot na Obretanovem, uredili smo pot proti Ledinam, prav tako smo prenovili dva mostova in dve Forma vivi, očistili smo tudi prostore stare železarne Ravne na Koroškem, kjer bo v prihodnosti urejen muzej, prav tako pa smo pomagali pri popravilu vodovoda pri Domu Veteranov vojne za Slovenijo Mežiške doline. Lani pa smo v Kozjem s svojim prostovoljnim delom uredili pešpoti, pleskali ograje na mostovih, očistili ostanke nekdanje taborniške kočice, čistili jame, prav tako pa smo pomagali pri prekritju ostrejša ostarelemu občanu. Ponovno pa so se v Kozje vrnili konec avgusta, kjer smo pomagali pri urejanju in sanaciji objektov, ki so bili poškodovani v avgustovskih neurjih.

11. Študentska delovna brigada v Vipavi

Letošnja brigada je potekala v Občini Vipava. V desetih dneh smo s skupnimi močmi, dobro voljo in voljo do dela postorili marsikaj. Okoli obzidja iz 1. Svetovne vojne, na Gradišču v kraju Sanabor, smo posekali drevesa, jih odstranili iz gozda in uredili pešpot okoli obzidja. Obzidje je nastalo pod poveljem takratne Avstro Ogrske, po večini izpod rok žensk in otrok, kot obramba pred vdori italijanskih vojakov proti Ljubljani. V mestu Vipava smo očistili enega izmed treh izvirov reke Vipave: odstranili smo mulj in odvečna drevesa. Prav tako smo uredili otroško igrišče in zavarovali kostanje v centru mesta. Prebarvali in uredili smo tudi naslednje mostove: ob izviru reke Vipave, most čez Vipavo in mostova čez reko Belo. Brigadirji pa so začeli urejati tudi ograjo okoli športnega igrišča.

Študentje smo bili nastanjeni na domačiji Kobal v vasi Sanabor. Naš delovni dan se je pričel z bujenjem ob 7. uri zjutraj. Do 8. ure smo imeli čas, da se umijemo, zajtrkujemo in pripravimo na delo. Ob 8. uri se je pričelo delo na deloviščih, ki je trajalo do 15. ure. Brigadirke in brigadirji smo bili razdeljeni na delovne skupine, vsaka je imela svojega vodjo, ki je bil zadolžen za organizacijo in nemoten potek dela. Na deloviščih se je delalo 9 dni, zadnji dan pa je bil namenjen pospravljanju tabora in pripravi na odhod. Vsak dan je bil nekdo ob brigadirjev zadolžen za pomoč v kuhinji (pomivanje posode, priprava malice, pomoč pri pripravi kosila in večerje, čiščenje tabora, polnjenje solarnih tušev). Po končanem delu, ob 15. uri, je sledilo kosilo in popoldanske aktivnosti. V Vipavi smo si ogledali mesto, odšli v Vipavsko klet na degustacijo vina, imeli nogometno tekmo



s fanti iz Kluba ajdovskih študentov. V taboru nas je obiskal tudi gospod Trošt, ki nam je predstavil kratko zgodovino kraja in obzidja, ki smo ga urejali. Ker je Vipava poznana po dobrih vinih, smo dobili v tabor še en obisk vinogradnika Srečka Trbižana, ki nam je dal v pokušino svoja vina in nas hkrati pogostil z domačim pršutom. Najbolj pa si bomo seveda zapomnili večerjo v gostilni Majerija. Ob tej priložnosti naj se zahvalim vsem, ki ste nas tako lepo sprejeli in nas gostili, tudi predsedniku Krajevne skupnosti Vrhpolje Danilu Krečiču in podpredsedniku Radovanu Langu, županu Vipave Ivanu Princesu, g. Člekoviču iz TIC-a, Topli malci in vsem ostalim. Največja zahvala gre seveda gospodu Kobalu in Borisu, ki sta za nas skrbela vseh 10 dni.



Vsak študent, ki se udeleži Študentske delovne brigade, se naslednje leto z veseljem znova prijavi. To je dokaz, da se študentje, ki se udeležujemo tega projekta, zavedamo pomena prostovoljnega dela in nudenja pomoči. Skozi desetdnevno druženje se naučimo dela v skupinah, povečamo pa tudi svojo odgovornost do drugih in s tem spodbujamo naš občutek za solidarnost. Naučimo se živeti v naravi in z njo, saj vsako leto kampiramo na prostem, izven urbanih naselij.

Ema Tamše

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

V novo šolsko leto smo vstopili skozi sončen, pa tudi topel september, da nas, predvsem pa dijake, še kar malce mika razmišljati poletno, počitniško – sploh, ker nam je v šoli kar precej vroče, čeprav zaenkrat še ne zaradi ocen. A počitnic je žal konec, spet smo tu, na ŠGV, da se česa naučimo, se spoznavamo in družimo.

V letošnjem šolskem letu je na ŠGV 336 dijakov, od tega 236 deklet in točno 100 fantov. Seveda je bil že v avgustu (29. 8. 2009), zdaj že tradicionalni spoznavni dan prvoletnikov in njihovih staršev ter razrednih mam in očetov oz. še pogosteje dveh mam – od lanskega leta dalje ima vsak razred namreč razrednika in sorazrednika, da so naši vrli ŠGV-jevci res v skrbi dvojih parov oči in rok ter dvojnega delovanja možganskih sivih celic. Namen spoznavnega dne je razbiti tisto prvodnevno zadrego in stisko, ko se med sabo prvošolci še ne poznajo, za starše pa, da tudi med sabo vzpostavijo stike in spoznajo profesorje ter vodstvo šole.

Šolsko leto smo začeli z uvodno mašo v Logu pri Vipavi, ki jo je daroval g. Pirih ob somaševanju duhovnikov profesorjev. Takoj na začetku šolskega leta so se četrtoletniki odpravili na ekskurzijo v Pariz. Kljub naporom, so jo uspešno prestali.



Odpravili smo se 4. septembra. Nihče od nas si ni niti v sanjah predstavljal, kaj vse bomo videli in doživeli. »Pariz je popoln, Pariz je strop človeštva ... Kdorkoli vidi Pariz, misli, da vidi temelj celotne zgodovine, vmes pa nebo in zvezde ...« Ta opis Victorja Hugoja nam ni veliko pomagal. Ko



pa smo prispeli ... Je to res Pariz? To je mesto, v katerem se ti zvrsti v glavi, tudi če se ne povzpneš na Eifflov stolp. V Parizu imaš občutek, da lahko objameš svet z rokami. Da je vse dosegljivo, da ni nič nemogoče. To je raj za gurmane, umetnike, avanturiste, ljubitelje mode, ekstravagante ... Tu dobiš za vsakogar nekaj. Od neštetihih umetnin v Louvru, slavolokov, modernega dela mesta, plešočih, zaljubljenih parov, francoskih štruc in tortic, do umetnikov na Mont-

martru, Moulin Rouga v rdeči četrti, cvetočih parkov, trgovin svetovne mode in čudovitega nočnega razgleda s ploščadi Trocadero (ob vsaki polni uri se na Eifflovem stolpu prižge še dodatnih nekaj

tisoč lučk) ... V Parizu si lahko to, kar si. Nihče te ne gleda čudno, nihče ne trobi za tabo, nihče ne kriči. V popotnih priročnikih so Parižani pogosto opisani kot vzvišeni. Ko se na svojo pest z manj podrobnim zemljevidom podaš raziskovat Pariz, ugotoviš, da to vsekakor ne drži, saj ti bo vsak, ki ga vprašaš za pot, poskušal pomagati, v tekoči ali zlomljeni angleščini ali pa kar z znakovno govoricco. Najbolj te pa preseneti to, da v velemestu, z več kot 9 milijoni prebivalcev, kjer pričakuješ, da življenje teče s tem sodobnim, prehitrim tempom, ko nima več nihče časa za odmor, nikjer ne zaslediš pretiranega hitenja, živčnosti in nestrpnosti. Parižani si znajo vzeti čas zase, naj bo to popoldanski počitek na obrežju Sene ali preprosti oddih s kavo in rogljičkom. Moja pričakovanja Pariza so bila velika. A temu čudovitemu mestu jih je uspelo več kot samo izpolniti. In ko enkrat odideš iz Pariza, si ne znaš predstavljati kraja, ki se ga boš spominjal z večjo nostalgijo.

Ana Pišot

Larisa Rutar iz 3. b pa se je istega dne odpravila na Dansko, in sicer v okviru vseslovenske srednješolske odprave, ki jo že trinajsto leto zapored organizira Društvo slovensko-danskega prijateljstva. Pravi, da je vesela, da je šola sprejela povabilo in da je imela srečo pri žrebu, saj se je tako lahko pridružila 47-tim dijakom in dijakinjam iz vseh slovenskih gimnazij.

»To potovanje ni bilo niti malo podobno ekskurziji, ampak smo se zgolj in samo zabavali.« Toda ta zabava je bila namenjena tudi ali predvsem predstavljanju Slovenije, njene kulinarike in seveda tudi slovenskih srednjih šol.



Bili smo na gledališki predstavi v Novi Gorici. V torek, 15. 9. 2009 smo si ogledali Gospo ministrico. Zakorakali smo v novo šolsko leto, novim dogodivščinam naproti. Prvič v letošnjem šolskem letu pa smo zakorakali tudi v svet odrskih desk. V torek, 15. septembra, smo si v novogoriškem SNG-ju ogledali gledališko predstavo Branislava Nušića Gospa ministrica. V glavni vlogi gospe ministrice je nastopila igralka ljubljanske Drame Saša Pavček. Manjkalo pa ni niti znanih primorskih obrazov. Večini se je v spomin najbolj vtisnil lik Čeda, ki ga je odigral Radoš Bolčina. V komediji prav tako ni manjkalo zabavnih prizorov, ob katerih smo se iz srca nasmejali, nemalokrat pa se je gotovo zaradi kakšnega '... ti vrata!' za glavo prijel kdo od profesorjev.



Nič hudega, vseeno se bomo v gledališče še vrnili, če ne drugače, zato da pridobimo potrebne ure za OIV.

Anja, 2. c



Prvoletniki, prav tako že tradicionalno, doživijo že kmalu na začetku šolskega leta (organiziran) krst s strani drugoletnikov, ki jih po tem obredu priznajo za polnopravne člane ŠGV. Seveda so drugoletniki celo leto čakali na to priložnost, da predajo "fazansko perje", zato jim ne gre zameriti, da so poskusili z nedolžnimi krstki že pred uradno prireditvijo.



V sredo, 23. 9. 2009, smo imeli športni dan. Organizirani so bili različni pohodi – kar je bilo krasno, saj je bilo vreme krasno – in sicer na Golake, na Sveto Trojico, na Sveto goro, v Strunjan.



V torek, 29. 9. 2009, smo se dokončno poslovili od letošnjih maturantov, ki so si eno izmed zadnjih zmag na ŠGV izborili z maturo (8 zlatih maturantov in povprečje točk 21,4), sedaj pa se odpravljajo novim študijskim zmagam naproti.



*Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec
Fotografije Nadja Pregelj*

Iz OŠ

Še en nov začetek

Vroč poletno sonce izgublja svojo žarečo moč in drevje po pobočju Nanosa rumeni. Zjutraj in opoldne je pred šolami pravi vrvež, med poukom pa naj bi vladala zbranost, urejenost in „delovna disciplina“. Kaj je že to? Šepetajoč klepet med slikanjem ali polglasno reševanje matematične naloge? Morda nemirno presedanje med spraševanjem? Šolarji so v avgustu že pogrešali vrstnike, radovednost je prispevala k neučakanosti; odrasli pa... morda rahla zaskrbljenost, razmišljanje o prihodnjih mesecih. Le kaj bodo prinesli? Napovedujejo, da ne bo lahko...

V tem šolskem letu imamo v naši šoli in podružnicah zopet manj učencev in manj oddelkov. Med počitnicami smo se razveselili vsakega novo vpisanega, saj še konec junija nismo vedeli, koliko oddelkov posameznega razreda bomo lahko oblikovali. Delo v devetletki in današnji otroci, informirani o (skoraj)vsem, polni energije, s tisoč sekund-



Pevski zbor zapel prvošolcem



Prvošolci s svojimi starši

li se bomo ohraniti dejavnosti, slediti razvoju in spodbujati učence za spoznavanje novega, pa tudi utrjevanje nujnih znanj. Nekam dolgočasno se sliši, nekako „že slišano“. Poslanstvo osnovne šole se ne menjava iz leta v leto.

Šolsko leto smo začeli z novimi pravili šolskega reda, novo opredeljenimi pravili obnašanja. Želimo in si bomo prizadevali, da bo naša šola lepa, urejena, varna, da bodo učenci začutili vrednote. Pri tem nam je v pomoč podpora staršev, pa tudi dobronamerni „pogledi z drugega zornega kota“.

V septembru smo sprejemali programe dela, izvedli jesenske pohode, ko so učenci obiskali bližnjo okolico in presenečeni ugotavljali, da so to lepi kraji. V jasnih nočeh so učenci opa-

zovali planete in zvezde in tako prispevali k letu astronomije. Spomnili smo se praznika priključitve Primorske k Sloveniji in imeli delavnice v šestih jezikih ob dnevu jezikov.

Nekateri naši učenci so vrnili obisk vrstnikom v Lukavici. Morda čas ni bil najboljši (le kdaj pa bi bil?), vrnili so se navdušeni, s prijetnimi spomini in vprašanjem: „Kdaj gremo spet?“

Sedaj pripravljamo spletne učilnice za posamezne predmete. Razmišljamo pa tudi, kako v teh neobetavnih časih izpeljati programe kvalitetno, a hkrati racionalno. „Trdi časi vedno minejo,“ sem nekje prebrala. In verjamem, da drži.

Alenka Nussdorfer Bizjak



Prvošolci v razredu

Evropski dan jezikov

Na Osnovni šoli Draga Bajca Vipava smo obeležili 26. september, evropski dan jezikov, tako da smo šestošolcem predstavili šest različnih jezikov: angleščino, italijanščino, španščino, nemščino, japonščino in francoščino. Kulturni dan smo izvedli v ponedeljek, 28. septembra. Učenci so bili razdeljeni v šest skupin, vsaka izmed njih je v treh šolskih urah sodelovala pri vseh šestih delavnicah.

Delavnico angleščine je vodila profesorica Dora Černigoj Makovec. Učenci so ob pesmici Hokey cokey, z gibanjem in petjem ponovili dele telesa.

Delavnico italijanščine je vodila profesorica Kristina Bavčar. Učenci so se predstavili v italijanščini, spoznali so italijanske različice svojih imen, iskali so besede iz italijanščine, ki jih uporabljamo na Primorskem.

Delavnico španščine je vodila profesorica Maruška Štrancar. Učenci so se predstavili v španščini, potem pa so se naučili zapeti špansko pesem, v kateri so iskali skrite številke in španska imena.

Delavnico nemščine je vodila knjižničarka ga. Kristina Kovač. Učenci so se predstavili v nemščini, spoznali so države, kjer govorijo nemško, ter se naučili nemško izštevanko.

Delavnico japonščine je vodila profesorica Sonja Simonič Puc. Učenci so se naučili nekaj japonskih pozdravov, v tem jeziku so se tudi predstavili in zapisali svoja imena v katakani (japonski pisavi).



Samuel Frasure s prevajalcem Urbanom



Pesmica Hokey cokey

Delavnico francoščine je vodil g. Samuel Farsure. Učenci so se naučili predstaviti v francoščini. Poskušali so razumeti, kaj jim rojeni govorec iz Francije pripoveduje ob spremljajočih fotografijah. Učenci so bili nad delavnicami navdušeni, saj so na neobičajen način okusili šest različnih jezikov. Z delavnicami smo bili zelo zadovoljni tudi učitelji. Po končanem pouku so na hodnikih odmevali pozdravi v tujih jezikih. Cilj kulturnega dne je bil učencem približati jezike in kulture različnih narodov.

Aktiv učiteljev tujih jezikov OŠ Draga Bajca Vipava

IZ OTROŠKEGA VRTCA

Vrtec Vrhpolje

Obiskala nas je Vinska kraljica Karolina

Šolarji so ponovno sedli v šolske klopi, predšolski otroci pa so napolnili igralnice s smehom in norčijami.

V Vrhpolju domujeta dve skupini predšolskih otrok; mlajši Polžki in starejši Palčki.

Vsi so v novo šolsko leto vstopili polni dobre volje, vedoželjni in pripravljeni na nova spoznanja. V obeh skupinah bomo celo letošnje šolsko leto spoznavali različno sadje preko različnih dejavnosti. In ker je ravno čas trgatve, ko otroci pridno pomagajo svojim staršem, smo pri Palčkih v goste povabili našo sosedo Vinsko kraljico Slovenije Karolino Koba.

Karolina nas kot bodoča učiteljica večkrat obiše in se druži z nami. Otroci so se z njo pogovarjali o vrstah grozdja, ki je doma v Vrhpolju, o vinogradih, trgačih, moštu in vretju. Skupaj s Karolino so se naučili tudi deklamacijo Grozdek. Otroci so bili nad kraljico Karolino navdušeni in so jo z zanimanjem poslušali in ji postavljali vprašanja.



vzgojiteljica Mateja

Podelili zlato priznanje

Peti september je bil prav poseben dan. Bil je namreč zadnji koncert v okviru letošnjega Imaga Sloveniae, ki je pripadal kulturnemu društvu Vipavski tamburaši. Zaradi burje je koncert potekal v Kulturnem domu, ki pa je bil nabito poln. Mladinski orkester je letos maja na mednarodnem tekmovanju v Osijeku prejel zlato priznanje. Običaj je, da priznanja ne podelijo na tekmovanju, temveč



mora nagrajeni orkester v domačem kraju pripraviti koncert, kjer se mu podeli priznanje. Tako sta v Vipavo bila povabljeni ravnatelj glasbene šole Brežice in dirigent tamburaškega orkestra Artiče Dragutin Krizanić ter predsednik hrvaške Tamburaške zveze s sedežem v Osijeku in predsednik Mednarodnega tamburaškega tekmovanja Julije Njikoš. Slednji je imel govor, ki smo ga zaradi njegove pomembnosti objavili v naslednjem prispevku.

Tako so mladi tamburaši najprej zaigrali tekmovalni program, potem pa še tri originalne tamburaške skladbe. Med njimi je bil tudi Njikošev Čardaš za

bisernico solo, pri katerem je s svojim izvrstnim igranjem zablestel Marko Vitković. Sledila je otroška skupina pod vodstvom Mete Praček, ki že pobira posamezne skladbe od mladinske skupine. Za njimi pa so bili na vrsti Ta stari. Tako kot mladince tudi njih vodi Neža Žgur, ki jih je

odlično pripravila na ta koncert in tako je starejša skupina požela močan aplavz ter zaključila prvi del koncerta. Na oder je zopet prišla zlata mladinska skupina, ki je gledalce dvignila na noge s popularnimi skladbami. No, če ni dvignila poslušalcev na noge, je pa vsaj plesalce iz plesne šole Tango Wajdušna. Ti so na melodije tamburic zaplesali pri Poison in El tango de Roxanne. Pri slednji je violinistka Meta Praček s svojim igranjem pričarala pravo napeto vzdušje zgodbe, ki jo je pripovedoval Erik Jež. Erik pa je zapel tudi rokovsko Poison. Da je nostalgija zavela po dvorani pa sta poskrbeli skladbi Mamma mia, kjer je Neža Makovec igrala na ksilofon, in Volare. Pri vseh pa je tamburaše na bobnih spremljal Blaž Petrič. Za konec pa so občinstvu v dvorani pripravili še eno presenečenje; prvič so na njihovem koncertu izvedli skladbo za dva tamburaška orkestra Tamburaški ples, ki jo je prav za to priložnost spisala Neža Žgur. Mladinci so igrali kot en orkester starejša in otroška skupina pa sta se združili v drugi. Tako so s čudovitim zvokom napolnili vso dvorano in pokazali, kako je društvo močno, tako po tamburaškem zvoku kot po vezeh med njimi. Ker aplavz kar ni poneha, so vsi skupaj zaigrali še Rdeči cvet in obljubili, da bo poslušalce decembra zopet pričakala glasba, ustvarjena iz njihovih src.



Meta Žgur

Gospod Julije Njikoš na obisku pri Vipavskih tamburaših

Velik poznavalec koncertne tamburaške glasbe, skladatelj, muzikolog, dirigent, predsednik Hrvaške tamburaške zveze in predsednik Mednarodnega tamburaškega festivala v Osijeku, gospod Julije Njikoš nas je počastil s svojim obiskom. Z njim smo se Vipavski tamburaši spoznali pred letom dni na mednarodnem festivalu v Črni Gori. Naše igranje tamburic ga je tako prevzelo, da je z nami

navezal tesnejši stik in nam ponudil vsestransko pomoč. Sledilo je njegovo povabilo na festival v Osijek. Prejetje zlate plakete v Osijeku je bilo povod za povabilo v Vipavo in izpolnitev njegove želje, da nas obišče.

Objavljamo povzetek govora *g. Julija Nikoša* na koncertu 5. septembra v Vipavi. V njem nas je seznanil z nekaterimi zanimivimi podatki o zgodovini tamburaštva na Slovenskem.

Dragi domačini, spoštovane gospe in gospodje, dragi ljubitelji tamburaške glasbe, spoštovani predsednik društva

Danes, ko se podeljuje tamburaškemu orkestru Vipavski tamburaši največje priznanje mednarodnega festivala v Osijeku, zlata plaketa Tambura Paje Kolarića, mi dovolite, da povem nekaj besed.

V 80. letih 19. stoletja se je začela razvijati tamburaška glasba v Sloveniji v koncertni obliki. Tamburaški zbor zagrebških študentov Hrvatska lira je po uspešni koncertni turneji po Češki, avgusta 1884, kjer



je nastopil na svečani otvoritvi Narodnega gledališča v Pragi, pripravil svoj koncert v Ljubljani. Slovenci so se nad koncertom tako navdušili, da so takoj začeli ustanavljati tamburaške zборе in društva. Otroci in starejši so prijeli za tamburico in že v 90. letih 19. stoletja je bila tamburica v Sloveniji tako razširjena, da so slovenski skladatelji začeli pisati svoje nove skladbe za tamburaške skupine in orkestre.

V vseh večjih mestih: Ljubljani, Mariboru, Gorici, Celju, Kranju, Trbovljah in tudi po Koroški, so se začele pojavljati razne tamburaške skupine (zbori) in orkestri. Tamburaška glasba se je gojila v internatih in v šolah, tako je dijaški internat v Trstu imel že leta 1896 svojo tamburaško skupino. Dve leti jo je vodil priznan slovenski skladatelj Vasilij Mirk, ki je bil prav tako dijak. Na gimnaziji v Mariboru sta delovali dve tamburaški skupini, ena za učence nižjih razredov, druga za učence višjih.

Tamburaške skupine in orkestre so vodili: slovenski organist,

virtuoz in skladatelj Stanko Premrl, skladatelj Hrabroslav Otmar Vogrič, v Materiji pri Trstu, v Tolminu, Ajdovščini, Gorici in Celju, Emil Adamič v Ljubljani, Vinko Vodopivec v Ročinju in Kromberku, Adolf Groebmning v Ljubljani in Radovan Gobec v Podgradu. Mnogi takrat mladi in danes poznani slovenski skladatelji in dirigenti so igrali v tamburaških društvih. Tako je pred prvo svetovno vojno v Slovenski prosvetni zvezi bilo učlanjeno prek 80 tamburaških skupin in orkestror. Slovenci so takrat začeli dajati svoj ustvarjalni prispevek razvoju tamburaške glasbe in zavzeli pomembno mesto. Tako nekateri slovenski skladatelji spadajo med najboljše

tamburaške skladatelje, še več, nekatere glasbene stvaritve Emila Adamiča in Vinka Vodopivca so odprla nove poglede razvoju tamburaške glasbe. Hrabroslav Otmar Vogrič je že leta 1900 izdal zbornik skladb za tamburice z naslovom Slavijanska lira. Leta 1926 je v Ljubljani profesor Adolf Groebmning, skladatelj in direktor Akademije za glasbo v Ljubljani in direktor Glasbene šole Center, ustanovil časopis



Tamburaš, katerega glavni urednik je bil Emil Adamič. Tudi sam Groebmning je napisal napotke za tamburanje, poleg tega tudi mnoge strokovne članke in napotke dirigentom slovenskih tamburaških orkestror.

Jeseni leta 1980 se je v organizaciji Združenja tamburaških skupin Slovenije, ki je delovalo v okviru zveze Kulturnih organizacij Slovenije, izvedlo prvo Srečanje tamburaških orkestror in malih sestavov.

Obnovilo se je tudi izdajanje časopisa Tamburaš – glasila Združenja tamburaških skupin Slovenije. Od takrat so se začeli obnavljati tudi tamburaški orkestri in društva.

Dirigentka gospodična Neža Žgur izkazuje svoje znanje in umetnost v obvladovanju raznih programov, prilagojenih starosti in obvladovanju tehnike igranja. Svoje delo podreja poslušalcem ob raznih priložnostih, na koncertih, tamburaških srečanjih in festivalih. Očitno je, da se z neprestano aktivnostjo v tamburaškemu orkestru resno dela na tehniki igranja, programski usmeritvi, izvrstni interpretaciji skladb in doživljanjem programa. Vipavski tamburaši so disciplinirani glasbeniki, ki kažejo dobro umetniško delo in viden napredek. Rezultat tega so številne nagrade in priznanja, kot tudi zlata plaketa Tabura Paje Kolariča, osvojena na 30. Festivalu hrvaške tamburaške glasbe v Osijeku meseca maja letos, ki jo danes podeljujemo. Čestitam vsem članom društva, članom orkestra Vipavski tamburaši pa želim uspešen napredek in še mnogo umetniškega ustvarjanja in hrepenenja po novih dosežkih.

Vipavski tamburaši

Iz dela društva Razmetano podsrešje

Sonce, morje, počitnice so za nami in zopet je tu šola. S šolo pa smo ponovno tu tudi mi, Društvo Razmetano podsrešje. Po poletnem počitku vam zopet ponujamo različne dejavnosti, ki se bodo odvijale v naših prostorih (Stara šola):

- otvoritev umetniške razstave (oktober)
- potopisno predavanje (oktober)

Štefan Rehar nam bo pripravil predavanje z naslovom Nordkapp

- šah (oktober/november)

Pridružite se nam vsi ljubitelji strateških iger; tisti, ki radi tuhtate in tisti, ki igrate šah le za zabavo!

- mala briškoljada - samo briškola (november)

Vabljeni ste vsi, stari in mladi, da se pomerite med seboj za privlačno nagrado!

- literarni večer (november)
- likovna delavnica (december)
- miklavževanje (december)
- inštrukcije (vse leto)

V oklepajih je naveden okvirni čas izvedbe posameznih dejavnosti. O njih vas bomo natančneje obvestili preko skupine Društvo Razmetano podsrešje na Facebooku, preko TIC-a, na plakatih in še kje. Če imate kakšen svoj predlog, želite morda sodelovati z društvom ali pa za kakršnekoli dodatne informacije, nam pišite na naš elektronski naslov drustvorp@gmail.com ali pa nas kontaktirajte na tel. št. 031 880 228 (Monika Fajdiga).

Vsi polni idej in željni akcije, toplo vabljeni!

Društvo za kreativno preživljanje prostega časa vabi vse, ki bi želeli sodelovati pri skupnih projektih in popestriti dogajanje našega društva. Dobrodošli predvsem tisti, ki imate radi skupinsko delo, uživate v zabavni kulturi in druženju ter predvsem imate sveže ideje.

Pri nas lahko ustanovite svoj krožek ali začnete lasten projekt ali pa vodite in pomagate pri obstoječih projektih

Lep pozdrav,

*Monika Fajdiga,
predsednica društva RP*

Projekt Starejši za starejše

Slovenska filantropija - združenje za promocijo prostovoljstva nas je povabilo v Italijo v Rim na izmenjavo izkušenj na področju delovanja prostovoljcev. Moji vtisi bivanja so v celoti zelo lepi. Povsod, kjer smo se nahajali, smo bili zelo lepo sprejeti. Srečevala sem čudovite ljudi in počutila sem se nekako domače, česar nisem pričakovala. Da ne govorim o naši spremljevalki Heleni pa prevajalki Katarini, ki sta nas povsod spremljali in smo ju vzeli že za svoji, kot rezervno prevajalko Ksenijo, ki pa je bila manj z nami.

Vse prostovoljne organizacije pa ustanove na deželni ravni, so se trudile, da nam čim več povedo o svojem delovanju, o njihovi sestavi, zgodovini delovanja kot financiranju. Pridno smo spremljali njihovo poročanje in si tudi zapisovali, vmes pa dodajali način našega sistema delovanja, kar jih je zelo zanimalo, saj imamo mi socialo drugače urejeno, kar je pri nas zaenkrat še dolžnost socialne službe, pri njih deluje v večji meri na privatni osnovi in s tem so tudi v širšem merilu potrebne prostovoljne organizacije ali pa ustanove.

Njihove državne institucije imajo boljši posluš do starejših in se zavedajo, da jih potrebujejo za omilitev potreb šibkejših. Pomagajo jim in nudijo pomoč iz materialnih kot drugih vidikov. Naš sistem delovanja pa je najbolj zanimal predstavnika gostiteljske organizacije v obmejnem kraju Tržič (Monfalcone), ko je naša udeleženka ga. Milena iz Brd natančno razložila delovanje pri nas, to je na podežlju. Zaprotil jo je za kakšno dodatno srečanje, ker bi želel, da bi tudi pri njih na tak ali podoben način deloval, glede na podobno strukturo naseljenosti prebivalstva in mentalitete.

Kar nam pri nas nudi Društvo upokojencev in Univerza za III. življenjsko obdobje, kjer se financiramo izključno z lastnimi sredstvi, pri njih deluje preko prostovoljnih organizacij, pri čemer jim prostore nudi občina in tudi prispeva za razne projekte, samo delovanje pa je na prostovoljcih.

Veliko je prostovoljcev iz vrst upokojenih izobražencev in so veseli, če lahko nudijo svoje znanje in izkušnje še komu in pri tem utrjujejo tudi svoje sposobnosti nadaljnjega življenjskega ritma kot aktivnega delovanja.

Imajo približno enake krožke, tečaje, družabna srečanja, izlete, potovanja, telovadbo, ples, delavnice... Povsod pa imajo tudi dnevno varstvo starejših. Všeč mi je bilo delo v specifične namene opremljenih delavnicah, kot npr. šiviljska delavnica, kjer iz odpadnega materiala tekstilnih podjetij izdelujejo razne izdelke kot tudi različne kostume, ki jih potem uporabljajo za razne prireditve, pusta in predvsem za svoje gledališke predstave. V ta namen imajo na razpolago tudi prostor za garderobo.

Trudijo se, da preko prostovoljnih organizacij in ob pomoči občine osamljene starejše pritegnejo in motivirajo za stvari, ki jih veselijo, da se počutijo koristne in bolj samozavestne tudi s kasnejšim aktivnim delovanjem.

Vse te prostovoljne organizacije kot občinski organi so povezani in sodelujejo med seboj.

Zanimivo in koristno se mi je zdelo skupno gledanje filmov, raznih predstav, koncertov kot tudi prebiranje razne literature. Predvsem to, da se kasneje o vsebini skupaj pogovarjajo. Pa glasno branje raznih člankov, pesmi, odlomkov, kot pisanje spominov, anekdot in podobno. Na tej podlagi so kasneje ustanovili gledališko skupino, katere sestava je povprečna starost 78 let. Bili smo navzoči na njihovi vaji komedije Sestanek stanovalcev večstanovanjskega bloka, kar bi lahko tudi pri nas, glede na podeželski okoliš, zaživelo, pa še marsikaj drugega, vendar za naš kraj in razmere je sedaj neizvedljivo. Mogoče bo, če bo pri nas ustanovljeno dnevno varstvo starejših in mogoča tudi kakšna občinska podpora, vsaj pri nujenju prostorov.

Ker smo bili nastanjeni v takem domu, kjer so varovanci stalno prebivali, bi pričakovala in sem si tudi želela, da nam bi predstavili življenje varovancev vsaj v tem domu. Varovance smo videli samo v jedilnici in mi vzdušje ni bilo všeč. V naših domovih, vsaj kar sem imela jaz priliko videti, je v skupni jedilnici živžav, medsebojno ogovarjanje pa druženje po hodnikih v skupinah, vsaj pokretnih, pa vsakodnevni obiski. Tu so delovali sami, nezainteresirani za življenje okrog sebe, na hodniku sem srečala mogoče enega ali dva varovanca, čeprav je dvorana za skupno srečevanje s televizijo kakor avtomati za kavo in ostale napitke, tu življenja ni bilo. Imajo svojo kapelo, ki je

skoraj kot cerkev, vendar nisem imela možnosti, da bi videla obisk ob darovanju sv. Maše, ker sem bila vedno odsotna in cerkev je bila tudi z zunanje strani zaklenjena. Zadnji dan pred odhodom sem ravno naletela na prijazno uslužbenko, ki mi je kapelo odprla, je zelo lepa in moderna, vendar je bila prazna. Res pa je, da so na naših srečanjih poudarili, da naj bi bil Dom za starejše zadnja rešitev pomoči.

Mednarodne izmenjave so pomembne tudi zaradi tega, da ugotoviš, da je starost povsod navzoča, ki s seboj prinese enake pozitivne kot negativne aspekte, ne glede kje živiš. Pristopi so enaki ali podobni, pa tudi drugačni. Pomembno je, da se oprimo pristopa, ki je boljši in to, če je mogoče, prenesemo v isti ali podobni obliki tudi v svoje okolje. Lahko bi rekli, da je to aktivno preživljanje prostega časa s pozitivnim in koristnim rezultatom za družbo, kjer prebivaš. Lahko dodamo tudi turizem, saj so nas na kratko seznanili tudi z njihovo zgodovino, pomembnejše znamenitosti smo si ogledali, s tem začutiš mentaliteto naroda, kjer se nahajaš in ga bolj razumeš in brez tega mislim, da izmenjava ne bi bila popolna.

Zakaj nadaljevati z izmenjavami? Smo v Evropi, brez meja. Spoštujmo drug drugega, spoznajmo se. Spoznajmo način življenja ostalih narodov, njihovo delovanje za pomoči potrebnim, ki so in jih je vedno več. Če boš pomagal svojim, boš pomagal tudi drugim. Zakaj starejši ne bi tega spoznali in posredovali pridobljene izkušnje v svoje okolje pa tudi mlajšim zanamcem, ki bodo še kako hitro postali »starejši«, vendar s tem spoznanjem že bolj osveščeni.

Radica Semenič, članica DU Vipava

NAŠI STAROSVETNIKI

Božidar (Dore) Kalc

90-letnik

Rodil se je 30. septembra 1919. leta pri Vrčonovih v Vrhpolju kot tretji otrok od petih, očetu Antonu in mami Mariji, Micki po domače. V šolo je hodil v Vrhpolje in Vipavo. Po končani osemletki se je zaposlil doma pri očetu, saj je bil njegov oče že takrat obrtnik - čevljar. Ni bilo kaj prida zaslužka s popravili čevljev, nove pa si je le redko kdo privoščil, pa tudi plačila za popravila



so zamujala, ker pač ni bilo denarja, zato ga je začelo vleči v svet za boljšim kosom kruha. Ko je dopolnil osemnajst let, je zapustil očeta in "šuštarijo" ter se zaposlil pri nekem italijanskem podjetniku, ki je gradil ceste. Najprej je tolkel kamenje za tlakovanje ceste na Nanos, kasneje pa je pomagal pri izgradnji ceste mimo Vipave, sadil pa je tudi lipe v vipavskem drevoredu. K vojakom je bil poklican z 21. letom in poslan v Aleksandrijo, nekaj kasneje pa v Cuneo v severni Italiji. Tam se je izuril za šoferja, vozil kamion, pozneje pa je bil dodeljen graničarjem ter poslan v San Buco blizu francoske meje, kjer je vozil »rdeči križ« (rešilca) kot pravi on. Ob razpadu italijanske države, je hotel priti domov, vendar so ga Nemci, ki so takrat že zasedli Italijo, zajeli in odpeljali, z mnogimi drugimi, v živinskih vagonih v Nemčijo v taborišče. Kot vojaka so ga

kasneje premestili v mesto Merseburg, kjer je moral delati v metalurški tovarni. Doživel je več kot 20 zračnih napadov, saj je bilo to mesto cilj zavezniškega letalstva zaradi vojaške industrije. Dobro se spominja vsega hudega, kar je prestajal, saj so bili ti delavci-ujetniki obravnavani kot sužnji, brez pravic in plačila s pičlo hrano. Po koncu vojne, so mnogi bežali pred Rusi in tako je tudi on bežal na zahod, nekako z vlakom prišel do Bolzana v Italiji, nato še z nekaterimi drugimi peš naprej do Vidma (Udine), tam pa so ga vzeli s seboj na kamion neki vojaki do Gorice in končno z avtobusom

do Vipave. Ni mogel verjeti, da je res živ prišel spet v rodno vas Vrhpolje. Oče mu je medtem umrl in treba je bilo spet prijeti za delo za preživetje. Najprej je spet delal "šuštarijo" in tako je nanoslo naključje, da mu je Ivanka prinesla čevlje v popravilo. Tako sta se spoznala in romanca se je nadaljevala do leta 49, ko sta se poročila, se preselila na Zemono v grad, ki ga je po obrokih odplačeval ženini sestri. Leta 1974 je dvorec kupila Lipa, seveda po ceni, ki so jo oni določili in takrat je začel z gradnjo svojega pravega doma in ko ga je zgradil, tako pravi, se je preselil desetič. Nikoli ni imel svojega doma, vedno so bili pri kom na stanovanju, zato je s toliko večjim zanosom in ponosom zgradil novo hišo, nov dom. Leta 47 se je zaposlil na Primorju, ki je imelo takrat upravno stavbo pri Rafelnovih ob Beli v Vipavi. Poslali so ga v Pivko kot navadnega delavca kopat jarke in temelje, slučajno pa je nekdo vedel, da je bil pri vojakihi šofer in tako so ga zaposlili kot šoferja kamiona. Dolgih 35 let je prevažal po vseh gradbiščih za Primorje, leta 1980 pa dopolnil delovno dobo 40 let in se upokojil. Je oče treh otrok, Bože, Jožeta in Mirjam, postal pa je tudi že prastari ata. Z ženo Ivanko, ki je 90 let dopolnila že lani, sta nerazdružljiva. Če eden zboli, zbolijo še drugi, da si delata družbo, kot v šali pove Dorče, tako ga ljubkovalno kliče žena Ivanka. Novembra bosta praznovala biserni jubilej, 60 let poroke. Če naš Dorče ne boleha in če ni slabo vreme, naredi vsak dan peš s svojo nerazdružljivo prijateljico, pohodno palico ukrivljenko, kar nekaj kilometrov, »da ostanem v kondiciji« pravi. Če nima kaj početi, takrat pa res "zbolijo", saj je ves nestrpen, kdaj bo spet šel v svoj "pecirk", kot pravi on. Še vedno popravi kakšen čevljev od "ta svojih", seveda da mu ni dolgčas. V svojem življenju je veliko delal in seveda tudi veliko naredil. Njegovi sledovi so vidni povsod v hiši in okrog nje. Želimo mu, da bi res dočakal sto, kot sta si za zlato poroko obljubila z ženo Ivanko, v dobri kondiciji, telesnem in duševnem zdravju. Srečno, Dorče.

Tata, ob tvojem prazniku

Desetletji devet je že minilo,
takrat veselje se je zgodilo,
kot tretji otrok si se rodil,
in čisto zares, prav majhen si še bil.

V prelepi vasi vrh naše doline,
spomin naj ti nanjo nikakor ne mine,
ti tekla je nitka mladostnih je dni,
a okušal si težo življenja tud' ti.

Nemalokrat si predal v omari odprl,
pa prazno praznino v njem si uzrl,
če kakšna drobtina bi notri bila,
kako kruta resnica je tega sveta.

Si rasel z ljubeznijo mame, očeta,
a kmalu prijelo se te je šilo in dreta,
in oče te učil je pri miru sedet,
pa misel te vlekla v širni je svet.

Že kmalu, prekmalu tudi to je prišlo,
vojaška je sukinja ti pristajala zelo,
le kdo se zavedal je tega tedaj,
kako dolga in težka bo pot nazaj.

Te vojna je vihra na nemško poslala,
a misel boleča je dolgo ostala,
pa vendar si živ prišel od ondod,
in v domačo vas pripeljala te je spet pot.

Za kruhek je treba bilo zaslužiti,
a s šolni malo je bilo dobiti,
tako prijel si za volan,
in žulji na rokah bili so ti vsakdan.

A šolenček vendar ti je srečo prinesel,
si ženko dobil in se v hiši dobro obnesel,
postal si oče troje nas otrok,
a mi smo rasli z žulji tvojih rok.

Kako presrečni smo takrat bili,
ko skozi okno uzrli smo obraz, bil si ti,
večer božični bil je prav ta dan,
božično drevesce si imel, nismo čakali zaman.

Življenja si se veselil in ga trpel,
res volje ti nihče na svetu ni vzel,
napravil nov pogumen si korak, korak, ki ga ne zmo-
gel bi prav vsak.

Ko grad se je začel podirati,
s korajžo, ki preklada gore,
pogumno kramp si v roke vzel,
in kopat temelje začel.

Ti mama stala je ob strani,
ko spletal si nam zopet gnezdo,
za vse skrbi, ki si jih imel,
medalje za hrabrost nisi prejel.

Pa vendar - medalj in priznanj si polno dobil,
tud' častni član šoferjev si bil,
a eno naj najdražje priznanje ti bo,
da vsem s teboj nam je bilo in je lepo.

Le naša zahvala premalo je, veš,
ko okrog sebe se radovedno ozreš,
vnukov polno in pravnukinji vidiš zdaj,
a morda jih videl boš še več kedaj.

Naj glas se tvoj doneč še sliši,
še dolga, dolga leta tu po hiši,
pa ne le tu, povsod naj bo,
da ve se vedno kdo je kdo.

V zahvalo beseda le malo pove,
želel bi da veš, kaj čuti srce,
pa vendar stisk roke in topel pogled,
pove naj ti to, da bil si naš zgled.

Zapisal Jože Kalc

Gospodu Božidarju za visok življenjski jubilej iskreno čestitamo in želimo dobrega počutja v domačem krogu.

Uredniški odbor

ZA DOM IN DRUŽINO

Ob 1. novembru se spominjamo vseh naših dragih pokojnih. Naj bo naslednja pesem tudi spomin nanje ter razmišljanje o človekovi minljivosti.

Ko bom pepel

Pod hrast me stresite,
ko bom pepel,
sa bom krošnja zelena
vsako pomlad.

Med skale me vrzite,
ko bom pepel,
da se bom dvignil
med zelenje livad.

Vetru me dajte, ko bom pepel,
med trave me bo razsejal,
s pisanim cvetjem bom zažarel
in s slavčki vam pesem spominov bom pel.

Ida Semenič

Gospa Radoslava Premrl - Pahor (1921-2009)

V prvih dnevih letošnjega poletja, 25. junija, je zastalo utrujeno srce gospe Rade, soproge pisatelja Borisa Pahorja in sestre narodnega heroja Janka Premrla - Vojka.

Iz številnih rodov Premrllov, ki so se iz Vrhpolja širili po svetu, je bila tudi veja njenega pradedca, ki se je udomačil v Šembidu (Podnanosu). Z njo je odšel še en del te veje.

Rodila se je 22. septembra 1921 trgovcu Francu in učiteljici Silvi Balanč. Za prvorojencem Jankom in njo sta imela še troje otrok. Po značaju je bila kot oče, po zunanosti pa blagih, nežnih potez kot njena mama. Otroštvo in mladost je preživljala v težkih pogojih pod italijansko oblastjo in nemško okupacijo. Trgovsko šolo je obiskovala v Gorici in po zaključku pomagala doma ter vodila

knjigovodstvo. Družina je bila trdna, narodno zavedna in z velikim smislom za izobraževanje, zato seveda pod stalnim opazovanjem oblastnikov. Že leta 1941 je skupaj z Jankom začela sodelovati v osvobodilnem gibanju. Kmalu so Italijani zaprli starše in brata Cirila, a jih kmalu izpustili. Po odhodu Janka k partizanom je doletela internacija njo in starše. V tem času so jim izropali dom in požgali hišo. Janko je padel februarja 1942. Po propadu Italije so Vipavsko dolino, predvsem ob glavni prometni žili zasedli Nemci. Po okoliških vaseh, Podraga, Lozice, Vrhpolje, pa so bile čete partizanov. Rado so imenovali za učiteljico in otroci teh vasi so po dolgih letih imeli pouk v



slovenskem jeziku. Po vojni je bila še nekaj časa učiteljica v Vipavi, ko se je preselila v Trst in postala urednica. Leta 1952 se je poročila s pisateljem Borisom Pahorjem. Ko je soprog začel izdajati revijo Zaliv, je bila odpuščena iz službe. Ostala je doma, se posvetila družini, poleg soproga še hčerki Maji in sinu Adrijanu, sodelovala je pri slovenskih oddajah tržaškega radia, prevajala, predvsem pa je bila duša in srce revije Zaliv. S soprogom sta si ustvarila dom nad Barkovljami, »Hišico v brežini«, kot je naslovljeno poglavje v Pahorjevi knjigi *Moje pustote* (Ljubljana, 2000). V njej so napisane lepe besede o gospe Radi, ki jo imenuje Živka. Gospa Rada je življenje v Šembidu in vse okoliščine, ki so njo in družino spremljale od leta 1921 do 1945 pa še preko, z vsem poštenjem, zavednostjo in ljubeznijo opisala najprej v Zalivu, samostojno pa je izšlo l.1992 pri Slovenski Matici v Ljubljani z naslovom

Moj brat Janko – Vojko. Napisano je z močnim občutkom resnice o življenju in trpljenju družine Premrl iz Šembida, velja pa v veliki meri za vse naše primorske ljudi od konca prve svetovne vojne in ves čas druge do njenega zaključka.

Ko sem začela z iskanjem podatkov o Premrlovih rodovih, sem seveda našla tudi Premrlovo družino v Šembidu. Leta 2001 smo imeli veliko srečanje Premrlov v Vrhpolju in veselila sem se tudi srečanja z gospo Rado. Žal je ni bilo zaradi slabega zdravja. Nekajkrat sva se pogovarjali po telefonu. Šele lani oktobra sem prišla v »hišico na brežini« in se osebno seznanila z gospo Rado in njenim soprogom. Vsak po svoje sta napravila name vtis, ki ga ne bom pozabila. Vsi trije smo se hitro znašli v živahnem pogovoru, popili kavo, ki jo je skuhal g. Pahor in šel potem nadaljevat svoje delo. Medve sva se pogovarjali o Premrlih od davnega leta 1498 do danes. Pripovedovala mi je o vojnih dogodkih in svojem učiteljevanjem zgodbe, ki jih ni v njeni knjigi.

Vedela sem, da jo utrujam že dovolj časa, zato sem se poslovila. Vesela sem bila njenega vabila, naj se še oglasim pri njih. To tembolj, ko me je g. pisatelj spremil do avtobusa in povedal, da sicer ni naklonjena obiskom. Letošnjo jesen sem ju nameravala ponovno obiskati. Žal bom ob njenem 88. rojstnem dnevu lahko le prižgala svečo in položila vrtnico na njen grob pri sv. Ani v Trstu ter mislila na lepe trenutke, ki sem jih lahko preživela z njo.

Majda Clemenz

ISKRICE

Človek največkrat potrebuje ravno tisto, o čemer misli, da ima dovolj. (pamet)

Človek se obnaša v skladu s svojim (ne)razmišljanjem.

Človek je žrtev svojih idej.

Za sleherno uresničitev je potrebna volja, znanje in sposobnost.

Veliko vprašanj ostane brez odgovora.

Živeti v oblakih, pomeni biti v megli.

Berač ne gleda, kakšna je posoda, temveč kaj je v njej; tudi na človeka bi morali tako gledati.

M. Bučinel

Diamantna poroka

Poroka je za vsakega človeka prelomnica v življenju. Mlajši gledajo drugače kot starejši. Če se mladi poročijo, imajo priložnost, da dočakajo take obletnice. Danes vam predstavila moža in ženo, ki sta poročena že 60 let. To sta zakonca Ambrožič, ki živita v Ajdovščini. Gospod Ivan – mož – se je rodil na Slapu pri Vipavi pred 87 leti in gospa Saša – žena, ki jo je pripeljal iz Ribniške doline, šteje 83 let. Njuna ljubezen se je vžgala, ko je bil on tam v službi. Poroka je bila 11. julija 1949. V zakonu sta se jima rodila sin Bogdan in hči Sandra. Iz Ribnice sta prišla v Ajdovščino, kjer sta si sezidala novo hišo in on je dobil službo na Primorju, kjer je dočakal upokojitev. Prvo penzijo je dočakal leta 1978, žena pa je gospodinjala doma in skrbela za otroke. Kljub visoki starosti gospod Ivan še vedno vozi avto in gospo Sašo in Sandro odpelje kam na izlet. Zelo so veseli, ko jih obiščejo vnuki Gregor, Špela in Neža ter pravnukinja Marjeta. Njihovo hišo krasijo rože, ki rastejo na vrtu ali v loncih na okenskih policah. Ob tako lepi obletnici jima iskreno čestitam in želim, da bi dočkala še kakšno okroglo obletnico poroke.



Nekje sem zasledila, da imajo za vsako obdobje poroke svoje ime. Naj jih naštejemo: 5 let – lesena, 10 let – kositrna, 15 let – porcelanasta, 25 let – srebrna, 30 let – biserna, 35 let – koralna, 40 let – rubinasta, 45 let – safirna, 50 let – zlata, 60 let – diamantna, 70 let – platinasta.

Karmen Smet Rončič

* * *

Ozvočenje v cerkvi Matere božje v Logu

Predstavitev izvajalca ozvočenja

V cerkvi Matere božje v Logu, je bila letos izvedena obnova oz. dokončanje ozvočenja. Delo je izvedlo podjetje Elektroakustika d.o.o. iz Dola pri Ljubljani. Podjetje je zraslo iz SP-ja, ki je bil ustanovljen že leta 1994. Zaradi obsega del in poslovanja, pa je leta 2006 nastalo podjetje Elektroakustika d.o.o. Z lastno ekipo, petnajstletnimi izkušnjami in znanjem, pridobljenem v tem času, imajo gotovo najboljše reference za izvedbo najbolj zahtevnih naročil za izvedbo ozvočenja, tako v cerkvah, dvoranah ali dogodkov v živo. Trenutno deluje okrog 250 sistemov ozvočenja po različnih slovenskih cerkvah po Sloveniji od Prekmurja do Primorske. Postavili pa so tudi nekaj deset video sistemov, ki so povezani z ozvočenjem ali pa so samostojno integrirani v objekte, kot so kinodvorane, večnamenske dvorane in cerkve. Projektirajo in izvajajo tudi induktivne zanke, tako v domovih za ostarele, pa tudi v nekaterih cerkvah in dvoranah, ki pa so namenjene ljudem z okvarjenim sluhom in zato uporabljajo slušne aparate za boljšo razumljivost. Od leta 2007 imajo tudi zastopstvo za akustične materiale svetovno znanega portugalskega proizvajalca VICUSTIC, s katerimi se opremlja že prej navedene objekte.

Opis projekta ozvočenja v cerkvi

Že na začetku je treba povedati, da je bila po mnenju izvajalca loška cerkev akustično ena najzahtevnejših objektov, kar so jih do sedaj opremljali, saj je bilo treba veliko nastavitvev in usklajevanja, posebno v prezbiteriju, ker se zvok dejansko zbira tako rekoč centralno takoj za oltarjem, kar pomeni precejšen problem pri nastavitvah zaradi mikrofonije, kar pa je bilo rešeno s posebnimi mikrofoni.

Delno je bilo ozvočenje izvedeno že prej z namestitvijo centralnega sistema mešalne, procesne in ojačevalne enote, kratko rečeno, ojačevalca, ki je v zakristiji. Na obeh straneh sta bila uporabljena zvočna stebra, ki pa sta bila z izvedbo končnih del odstranjena, saj se je izvedlo nov način ozvočenja z manjšimi, vendar številčnejšimi zvočnimi stebrički.

Nekaj podatkov tudi za boljše poznavalce

Zvočni stebrički so projektirani glede na potrebno globino in prostor, ki ga morajo zvočno kvalitetno pokriti. V vsakem stebričku, ki so usmerjeni v glavno ladjo, je vgrajenih 15 zvočnikov, ki sevajo zvočno energijo v prostor 30 stopinj vertikalno in 140 stopinj horizontalno. Stebrički so optimalno izkrmiljeni tudi vsak posebej, saj je zelo pomembno, da zvok enega izvora ne moti zvoka oz. informacije, ki prihaja iz drugega izvora. Tudi zato so v stranskih kapelah manjši stebrički z manj zvočniki, ki akustično ne motijo glavne ladje, obenem pa zadostujejo za kvalitetno slišnost v stranskih kapelah. Tako je dosežena linearna pokritost cerkve po vsej njeni površini enakomerno. Uho skoraj ne zazna razlike v jakosti med posameznimi izvori zvoka. Galerije in kor so prav tako pokriti consko, da se prehod med izvori čimmanj opazi ali pa se sploh ne.

Mikrofona sta bila posebej naročena zaradi specifičnosti potrebe. Oba, tako na ambonu kot na oltarju sta kondenzatorska, hiperkardiodne karakteristike, ki optimalno izrabljata tudi obliko prezbiterija (kar je bilo omenjeno že prej).

Uporabljena mešalna enota ima dovolj vhodov in regulacijo vsakega vhoda posebej. Procesna enota vsebuje izenačevalce zvoka in zakasnilno linijo ter postavitev frekvenčnih filtrov. S takim načinom nastavitvev se poskuša odpraviti izrazito občutljivost prostora na mikrofonijo. Sam ojačevalnik je štiri kanalni D class s skoraj 100% izkoristkom, zato ne potrebuje prisilnega hlajenja.

Ker je štirikanalni pomeni, da lahko reguliramo jakost zvoka po posameznih delih ločeno in po potrebi, recimo (polna cerkev, prazna cerkev; spredaj, zadaj; prezbiterij in zunaj). To kombinacijo omogoča pravilno izvedena instalacija. Skupna dejanska uporabna moč vseh štirih ojačevalcev je 2 kW zvočne energije. Povedati je treba, da je omogočen priklop prenosnih zunanjih zvočnikov oz. tromb, ko bo potrebno ob večjem obisku vernikov.

Še nekaj besed o akustiki cerkve

Cerkve ima odmevni čas približno osem sekund pri spodnjih frekvencah, kar je kar precej. Morda bo kdo pomislil na 8 milisekund, vendar je pravilno 8 sekund. Tako so pokazale meritve, kar pomeni, da se zvok, poenostavljeno rečeno, kar osem sekund sprehaja po celotnem prostoru objekta, obenem pa je v cerkvi veliko ravnih, akustično reflektiranih površin, ki zvoka ne absorbirajo, ampak ga odbijajo nazaj v prostor, kot so ravne površine na stebrih. Če bo potrebno, se bo poskušalo tudi to rešiti s posebnimi zvokovno vpijajočimi ploščami, ki se jih bi namestilo na ravne dele stebrov, seveda skladno z arhitekturo.

Celotna izvedba ozvočenja je bila finančno pokrita iz dekanije in iz zasebne donacije.

Upajmo, da bo ozvočenje dolgo služilo svojemu namenu.

Jože Kalc

Grad gori, grof beži ...

Za grofe, s katerimi imamo mi izkušnje, tega ne morem reči. Danes bi vam rada povedala nekaj o davnih lastnikih vipavskega starega gradu – Herbersteinih.

Dne 23. maja sem se udeležila izleta voditeljic skupin za samopomoč v Ptuj. Obiskali smo lepo in znano cerkev na Ptujski gori, ogledali smo si tudi multivizijski film o nastanku in razvoju te lepe božje poti. Pater nam je tudi povedal, da je v Evropi več upodobitev Marije s plaščem – a ptujška je ena najlepših. Spomnila sem se, da smo pred leti šli z vipavskimi planinci na Plitvička jezera, in ko smo stopili v cerkev v majhnem kraju Oštarije, smo zagledali prav tako Marijo, ki pa je pod svojim plaščem skrivala dosti manjše število priprošnjikov. Pater je povedal, da za to Marijo niti ne znajo.

No, potem smo se podali v ptujski muzej, ki kraljuje v graščini na vrhu hriba. Zakaj je zanimiv za Vipavce? Grad je bil v posesti družine Herberstein do konca druge svetovne vojne. Herbersteini niso zbežali, temveč so del svojega imetja prodali, del podarili, nekaj pa vzeli s seboj, ko so v miru božjem odšli na avstrijsko Koroško. Tam so kupili drugi dvorec. O tem so nam celo v času prve države pojasnili. Sedaj pa so nam povedali dosti več.

Herbersteini so ugledna in razvejana rodovina. Že znameniti Žiga Herberstein je govoril več svetovnih jezikov – a je znal tudi slovensko, zato je bil odposlanec avstrijskega cesarja v Rusiji. Napisal je znameniti potopis O moskovskih rečeh, seveda latinsko, a ga imamo tudi v slovenskem prevodu, celo v naši knjižnici. Ko je pozimi potoval, so ga spremljali bloški kmetje na smučeh.

Graščino na Ptuju so si Herbersteini lepo uredili. Ker so tudi kasneje bili diplomati, so imeli dosti stvari iz drugih dežel. Zbirali so tudi stenske ure, ki jih je v muzeju čez 20. Ena kaže ne le ure, temveč tudi dneve in mesece, lunine mene in planete. Stene sob so prekrte z dragocenimi tapiserijami ali s poslikanimi tapetami.

Herbersteini Slovenije niso pozabili. Vračajo se radi, tudi v svoj bivši grad, osamosvojitve Slovenije so moralno zelo podpirali, na enem zborovanju je eden od grofov Herbersteinov imel lep govor v pravilni slovenščini.

No, videli smo tudi razstavo mask (koranti ipd.), cvetje iz papirja, ki spremlja podravske kmete pri važnejših dogodkih v življenju (krst, birma, poroka, pogreb). Videli smo razstavo starinskega orožja in tudi razstavo glasbil. Najbolj zanimiv je bil prenosni harmonij, ki so ga rabili ob procesijah, a je bilo treba takrat tudi goniti meh!

Poskušali smo tudi dvigniti kopja, s katerimi so se bojevali, a to res ni bilo lahko.

Ogledali smo si tudi stari center Ptuja. Ptuj je že v rimskih časih imel vidno vlogo – takrat je imel 35000 prebivalcev, danes jih ima samo 25000. Okoličani so kasneje pokupili meščanske hiše in marsikaj tudi pokvarili – saj so hiše imele prekrasne štukature...

No, kasneje smo si ogledali tudi razstavo Dobrote slovenskih kmetij. Ogledali smo si vse sorte potic, štravb, krofov, salam, sirov, zelja in repe, mesnin – ker slabo vidim, nisem odkrila, odkod so ti izdelki. A v posebnem prostoru so bile razstavljene dobrote po regijah. Sram me je bilo – Primorska je bila najbolj revno zastopana. Bil je en okrašen hlebec, nekaj hlebčkov, neka salama in konec. Kje pa so birmanski kolači, razne fritale, ocvirkova pogača, fritule in kroštule, cukerančiči, kobariški štruklji, idrijski žlikrofi? Ali smo se tako zamerili Štajercem?

Drug dan je bila nedelja. Kot ponavadi sem šla štopat na konec idrske ceste. Ustavil mi je možakar, star kakih 50 let, s katerim sva se zmenila, da me bo peljal do Godoviča. Pa sva začela pogovor. Povedala sem mu, kako sem bila včeraj na razstavi ... »O, saj to poznam, saj sem kmetijski svetovalec v idrijski občini.« Povedala sem mu, da se mi zdi Primorska zelo revno zastopana. »Ne, to niso krivi Štajerci. Primorski ljudje nimajo interesa, da se predstavijo na tej razstavi. Tako sem se trudil, da bi kaj več predstavili, pa mi ni uspelo ...«

Torej: kmetice na sonce! Drugo leto pripravite dosti vipavskih specialitet in tudi: prikažite kisanje repe v tropinah – saj ga razen na Primorskem v Sloveniji sploh ne poznajo.

Nada Kostanjevic

Poletni utrinki

Poletje je in turisti trumoma obiskujejo Postojno in Postojnsko jamo. Sedaj je za nas že dolgo let v isti državi. Vendar vam moram povedati, kako je bilo, ko je za nas iz Stare Jugoslavije bila Postojna inozemstvo.

Kako ste se tam znašli in kako so vas vodili, ne vem, sama sem doživela nekaj zanimivega nekako 1936. leta.

Pokojni starši so nas najbrž vseh šest otrok in staro mater popeljali v Postojnsko jamo – kako smo prišli do tja, se ne spominjam. Jama ni bila še elektrificirana, tako da sta vodnika za skupine imela karbidne luči. Pri vhodu so nas po jeziki razdelili v skupine. Hrvaške skupine seveda ni bilo, slovenske tudi ne, bili sta nemška in madžarska. Mati je dejala, da nekaj otrok govori nemško in da bodo že razumeli razlago. Pridružili smo se nemški skupini. Vodnik je na enem mestu ugasnil luči, da vidimo, kako je temno. Madžarski parček pa je zaostal in so ga morali 'reševati'. Vodnik je prišel potem do kapnikov, ki so votli, in je rekel, da nam bo na njih zaigral. Vzel je majhno železno kladivce – in ker je slišal, da smo se med seboj pogovarjali hrvaško, zaigral melodijo pesmi, ki smo jo otroci še predobro znali: *Napred stupaj sokole na talijanske lopove*. Videl je naše srečne obraze. Potem je zaigral še neko nemško otroško pesem.

Po vojni je bila prva leta le proga od Reke do Postojne elektrificirana in so v Postojni menjavali lokomotivo. Prvi šolski izlet – zelo množičen je za sušačke šole (takrat sta Reka in Sušak bila še ločena) bil v Postojno. Moja mlajša sestra si je hitela zapisovat železniške postaje od Reke do Postojne. Vendar, ko sem zvečer pregledovala njene zapiske, sem razen Prema in Ilirske Bistrice našla tudi postaje z imenom Moški in Pitna voda.

Ob krivični meji sem preživela svoja otroška leta, in iz njih je spomin, za katerega bi bilo škoda, da se pozabi. Imeli smo maloobmejne prepustnice, in me je spomladi, ko so cvetele v Opatiji magno-rije in kamelije, stara mati peljala tja – ne vem, zakaj ta dan le mene. Šli sva z avtobusom – družine takrat niso imele avtomobilov. Stara mati se je usedla na klop, jaz sem pa opazovala čolne ob obali. Imeli so italijanska imena. Giulietta, Abbazia, - naenkrat sem vzkliknila: »Bakica, ta čoln se imenuje kot jaz«. Čoln se je imenoval Nada. Čolnar je stal ob čolnu. Stara mati je pristopila in se začela nekaj z njim pogovarjati hrvaško. Nisem vlekla na ušesa, ker so me bolj zanimale druge stvari. Potem sva šli na avtobus in mi je 'bakica', tako smo jo klicali, povedala. Čolnar ni hotel spremeniti imena svojemu čolnu in ker ima čoln hrvaško ime, ima malo prometa. A njegova hči Nada se je poročila s fašistom in to je njegova bolečina.

Leta so minila. Kot učenka gostinske šole v Ljubljani sem prišla na izlet v Opatijo. Zopet sem videla čolne na obali: sedaj so se imenovali drugače: Ankica, Partizanka, Sloboda, Opatija. Le Nado sem zaman iskala. S prijateljico sem poprosila mladega čolnarja, če nama posodi svoj čoln, plačali bova navadno tarifo. »Ne posojam čolna, če ne grem zraven.« »Glej, iz tiste hiše, ki jo vidiš tam daleč, sem doma. Sem znala prej veslati kot hoditi.« »No, pa vzemita čoln.« Ko sem se vrnila, sem ga vprašala po čolnarju, ki je imel Nado. »Ne, ne vozi več. Težko bolan je, hči pa je odšla v Italijo in se z njo ni pobotal...«

Nada Kostanjevic

Pleve in drobtine

Že več let se nisem oglasila pod tem naslovom, a se mi zdi, da odkar so me 'izvozili', se je nabralo dosti materiala. 2. avgusta sem se z Mijo podala v Vipavo z avtobusom. Že obisk pokopališča me je prijetno presenetil. Namesto raznih posod za zalivanje imamo sedaj lične zalivalnike. Pri vratih je avtomat za sveče – kdor želi, si jih lahko kupi. No, povedali so nam, da so pod 'turnom' v cerkvi uredili prepotrebni 'sekretariat', da ne bi bile vse sosednje hiše vedno žrtve telesnih potreb vernikov. Neka moja prijateljica je mnenja, 'da to ni dostojno' – dostojno morda ni, je pa zelo potrebno. Na 'starem placu' je lična palčkova hišica, videla sem tudi klopi, ki so ostale od sobotne prireditve, ki pa je bila žal slabo obiskana. Vse stranske uličice so lepo tlakovane. TIC na Glavnem trgu je

bil v nedeljo popoldne lepo prijazno odprt (oni v Ajdovščini je zaprt celo ob sobotah). V parku pred občino so čedna igrala, ki jih lahko uporabljajo naši otroci. Žal nisem šla naprej, da bi videla, kakšni so novi bloki – upam, da so za najemna stanovanja, a ne tako, kot so jih zgradili pred našim Domom v Ajdovščini – 105 stanovanj za trg za mlade družine z dvoriščem, polnim lepih igral za otroke – a kje si mlada družina lahko privošči nakup stanovanja – več kot tričetrť jih je praznih! Podskala in Podfarovž sta tudi čedni gostilni s prijetnim ambientom. A le klančine za vozičke – invalidske in otroške – ki bi od gostišča Podskala peljala prav do izvira – še ni.

A vendar, ko imamo Zavod, vrtec in jasli, bi bila taka klančina zelo potrebna. No, videla sem, da novi dom Pristan lepo napreduje in bo kmalu sprejel prve stanovalce.

Pa bodi za danes dovolj in lep 'izvoženi' pozdrav,

Nada Kostanjevič

Spomini iz otroških let

Kako sem prvič videl italijansko vojsko

Spomladi leta 1919 sem prišel kot otrok s starši v Vipavo. Prej smo živeli v Prvačini. Hišo v Vipavi sem podedoval po starem očetu. Še danes stoji v ulici Pod gradom št. 16, prej pa je imela številko 158. Tisto leto se je oče odpravil na grob starega očeta. Bilo je spomladi, zunaj je bilo že toplo. Oče je prišel domov in nam začel pripovedovati kako je videl pred pokopališčem italijanske vojake, ki so bili člani godbe na pihala. Sedeli so pred pokopališčem ob inštrumentih in počivali. Ko je moj oče šel mimo njih, ga je vojak pozdravil in on je slišal besedo »božorno«. Seveda besede ni razumel. Prisluhnil sem očetovemu pripovedovanju, ki mi je vzbudilo radovednost. Zato sem tudi sam stekel do pokopališča, kjer so vojaki počivali. Tudi meni je vojak namenil naslednje besede: »Come ti chiami?«. Tudi jaz teh besed nisem razumel. Vojak pa je vztrajal in dodal »Conosci il pane?«. Tudi teh besed nisem razumel. Nato so italijanski vojaki vstali, se postrojili in z instrumeti odkorakali naprej. Na čelu godbe je bil oficir z italijansko zastavo. Pred mostom čez Belo, so se ustavili in začeli igrati. Včasih smo rekli Ferjanščev most, ker je bila v hiši ob mostu gostilna Ferjančič. Do tu sem zgodbi sledil, na kar sem se odpravil nazaj domov in pripovedoval kar sem videl.

Kako sem iskal svojo rojstno hišo

Leta 1966 sem se po petdesetih letih odločil, da grem na Slap iskat hišo, v kateri sem se rodil. Mama mi je povedala, da sem bil rojen na Slapu v Vovkovi hiši. Iz zgodnje mladosti mi je ostal spomin, da sem ob velikem vodnjaku ali štirni, hotel natočiti vodo tako, kot sem videl to delati druge, da so dvigovali vodo z vedrom na vrvi. Tudi jaz sem to sam poskusil. Ker pa nisem imel dovolj moči, mi je vedro z vrvo padlo v vodnjak. Zaradi tega ponesrečenega dogodka, je k meni stopila neka mladenka in me natepla po moji skromni zadnjici. Ob tem sem zaslišal močan moški glas »Prinesite krampeža!«. In s to napravo so rešili vedro pred potopom.

Kakor sem že napisal, sem se res odpravil v Žorževo vas iskati Vovkovo hišo. Dolgo sem jo iskal, ker je bilo Vovkov kar nekaj v vasi. Ko sem omenil, da je bila hiša bolj na samem, so mi znali povedati, da je to v Žorževi vasi. Že od daleč sem jo spoznal po spomin: »Jaz sem že bil tukaj.« Ona pa mi je odgovorila: »A, vi veste, da sem vas pestovala?« Tega se spominjam, ne vem pa kdo me je natepel po riti pred vodnjakom? Ona pa je takoj povedala, da je bila to ona in dodala vprašanje »če me še kaj boli?« Jaz pa sem smeje odgovoril »Ne vem, je pasalo«.

Povedal bom, zakaj sem bil tu rojen. Moj oče je bil namreč pri graščaku Mayerju zaposlen kot konjar in je imel v Žorževi vasi tudi stanovanje. Oče je bil doma iz Vipave, mama pa iz Orehovice. Na slapu smo bili samo čez poletje 1916, na kar je graščak Mayer poslal mojega očeta v Prvačino za oskrbnika njegovega posestva. Tako se moja zgodba o rojstni hiši konča.

Anton Cizara, Vipava

ZA RAZVEDRILO

HRIBI ZGORNJE VIPAVSKE DOLINE

	SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL			VELIKA POSODA ZA KUHANJE	IME SLOV. PEVCA IN PEDAGOG. DARIJANA	DELNA OHROME- LOST		
	NAPUŠČ, NADSTREŠEK							
	1237 VISOKI VRH NAD VRTOVINOM							
	DOGOVOR- JENA ŠTEVILČNA KOMBINACIJA ZA DOSTOP							
		OZEK ZLEB V DESKI						
		IME PEVCA SMOLARJA						
	PLANINSKO DRUŠTVO	DOMAČE ALI DIVJE PERNATE ŽIVALI		 DVA, TRI		POBOČJE HRIBOV, KI NA JUŽNI STRANI OMEJUEJO ZG.VIP. DOLINO OD PLANINE DO LOZIC	
		PONAVLJA- VEC					409 m VISOKI VRH NAD GOČAMI S CERKVIČO MARJE SNEŽNE	
							MORSKI RAK BERZ, KLEŠČ, MANJŠAL- NICA	
							KRILO RIMSKE LEGIJE	
					PRIPRAVA ZA ZAVIRANJE			
					MITOLOŠKI BRODNIK			
				KARIŽANSKI VOJSKOVODIA				
				AFRIŠKI VELETOK				
	SOSEDNJI ČRKI		ORIG. KRATICA NEKDANJE JUG. ARMADNE			ODRSKO GLASBENO DELO		
	ZLI DUH, ZLODEJ		NAZIV					
				KEM. ZNAK ZA IRIDIJ		MAŠČOBA PRI PRASČIČI		
				OSEBNI ZAIMEK		KOLESARSKA DIRKA PO ITALIJI		
							KEMIJSKI ZNAK ZA SREBRO	
						SLOVENSKI PESNIK, PISATELJ, DRAMATURG IN SCENARIST. SASA		
						ZIMSKA PADAVINA		
						PRVI RIMSKI ZALOŽNIK		
			MARIJAN PRELC	SAD OLJKE	OKROG 1200 m VISOKA PLANOTA NAD STOMAŽEM S PLANINSKO KOČO	MAJHEN RAK		
							PLANOTA NAD LOKAVCEM, AIDOVŠČINO, BUDANJAMI Z ZNAMENITIMI OKNOM	
			FIZIKALNA KOLIČINA ZA OPRAVLJENO DELO V ENOTI ČASA				LEDENA OBLOGA NA DREVJU	
					OČE (STARINSKO, BRVAŠKO): FR. PISATELJ, EMILE (1840- 1902)			
						IVAN BAGO		
							GORAN ZVOKELJ	
							SODNIK V GRŠKEM PODZEMLJU	
						POTOMEČ ŠPANCEV V JUŽ. AMERIKI		
						BRANKO MARUŠIČ		
						IME IGRALCA VALIČA		
						GLAVNO MESTO STARE BABILONIJE		

Rešitev iz 89. številke VG

Vodoravno: šest, lom, bitka, ala, ob, apatit, mrzli reki, ET, Bavarska. Vega, or, es, gorjan, TN, KT, Eda, lesk, Tar, Novak, loputa, izum, Honorij, Jirasek, Leon, Janica, akna.

Navpično: Evgenij, Teodozij, gravura, Bombaj, Aman, šibra, alk, Si, et, Zvone, hec, skalar, sloka, tapir, Tkon, Arsen, pola, lateks, Turek, olika, kation, mati, trajna.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.7.2009 DO 30.9.2009

Ambrožič Dora	Slap	20 €
Bizjak Marija	Gradišče	20 €
Bizjak Neva	Vrhpolje	10 €
Blažič Marjanca	Švedska	50 €
Cizara Anton	Gradnikove brigade 13	20 €
Clemenž Majda	Ljubljana	20 €
Furlan Ana	Francija	20 €
Kalc Jože	Na Produ 11	100 €
Kodrič Vera	Budanje	20 €
Koren Anica	Francija	20 €
Kostanjevič Nada	Ajdovščina	10 €
Praček Marija	Gradnikove brigade 1	10 €
Prelec Marija	Ljubljana	50 €
Premrn Francka	Podnart	5 €
Prokopovič Marta	Ljubljana	10 €
Silvester Martin	Ljubljana	20 €
Smet Rondič Karmen	Slap	10 €
Torkar Štefanija	Francija	20 €
Turk Jelka in Bojan	Cesta 18. aprila 9	20 €
Vidrih Marija	Vojkova	3 €
Žgur Jože in Urška	Lože	10 €
Žorž Ivan	Cesta 18. aprila 1	10 €
Skupaj		<hr/> 478 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755
s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
OKTOBER 2009
740 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Boris Ličen in Breda Butinar - lektorica

Pisne prispevke lahko pošljete na e-naslov: vipavski.glas@gmail.com

VSEBINA

Iz naše preteklosti

Nekoč smo Vipavci romali k naši ljubi gospe v Logu ...	stran 1
Iz goške zgodovine	stran 6
Tu še vedno govorimo slovensko.....	stran 10

Predstavljamo vam

Od Vipave do preddverja Tibeta – Življenjska pot Bernarda Distla	stran 11
--	----------

Živeli so med nami

Da spomini ne zamro – kronika družine Semenič, 4.del	stran 16
--	----------

Iz naše KS

Aktualno v KS Vipava	stran 21
----------------------------	----------

Iz naše občine

Hitra cesta skozi Rebrnice	stran 22
Izgradnja nove dostopne ceste med Škofijsko gimnazijo in Centrom starejših občanov	stran 24
Gradnja kanalizacije po Vinarski, Vojkovi in v Tabru	stran 25
Poletne kulturne prireditve 'Izvir voda in glas srca' v občini Vipava	stran 25

Zakaj kar naenkrat Rebrnice, če smo se do sedaj vozili po Rebrnicah	stran 26
---	----------

Ob svetovnem dnevu jezikov, 26. septembru	stran 26
---	----------

Iz TRG-a

Vipavska trgateg 2009	stran 27
-----------------------------	----------

Vipava in turizem	stran 28
-------------------------	----------

Ocenjevanje vin	stran 29
-----------------------	----------

Veteranski kolesarski maraton	stran 29
-------------------------------------	----------

11. študentska delovna brigada v Vipavi	stran 30
---	----------

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV	stran 32
--------------	----------

Iz OŠ	stran 34
-------------	----------

Iz otroškega vrtca	stran 36
--------------------------	----------

Iz društev	stran 37
------------------	----------

Naši starosvetniki

Božidar (Dore) Kalc	stran 41
---------------------------	----------

Za dom in družino

Ko bom pepel	stran 43
--------------------	----------

Gospa Radoslava Premrl - Pahor	stran 43
--------------------------------------	----------

Iskrice	stran 44
---------------	----------

Diamantna poroka	stran 45
------------------------	----------

Ozvočenje v cerkvi Matere božje v Logu	stran 45
--	----------

Grad gori, grof beži	stran 47
-----------------------------	----------

Poletni utrinki	stran 48
-----------------------	----------

Pleve in drobtine	stran 48
-------------------------	----------

Spomini iz otroških let	stran 49
-------------------------------	----------

Za razvedrilo

Križanka	stran 50
----------------	----------

Ajdovščina
SP-dom 0
VIPAVSKI
2009

352 9(497 4 Vipava)



0124706,90

COBISS c

LIBRARIČNA KNJIŽNICA

